

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

MAI 1940

Nr. 5

4. AASTAKÄIK

SISU: 1) Kutseliitude nõupidamine. 2) Kaub.-tööstuskoja palgastatistika. 3) Töötülide lahendamise seaduse muutmine. 4) Kahesandaks konverentsiks — L. Metslang. 5) Ühistele pingutustele. 6) Töömahu kaahanemine tööstuses. 7) Kutseühingulised väljavaated — A. Offenbach. 8) Tsiivilseadustiku eelnõu puhul — I. Rebane. 9) Uusi sotsiaalseadusi — I. R. 10) Tööliskoja tegevuse aruanne 1939/40. a. 11) Töölisvanemate koosolekud. 12) Käitiste elu. 13) Mitmesugust. 14) Välismaalt.

ETK jalgrattad

Lux, Eteka, Orginaal ja Orginaal-luksus

Moodsa ja täiusliku ehitusega, millega on saavutatud kerge liikuvus ja mugav sõit

Müügil tarvitajate- ja majandusühinguis ning Tallinna müügilaos Narva mnt. 19

Kutseliitude nõupidamine

Tööliskoja kokkukutsel toimus 29. aprillil kutseühingute liitude ja üleriigiliste kutseühingute nõupidamine palgaolude korraldamise asjas. Vastava referaadiga esines nõunik A. Renning, kes märkis, et tööliste olukord on halvenemas elatusmaksumise tõusu ja töömahu languse tagajärjel ning et palgaaktsioonide edukamaks teostamiseks vajavad töölisvanemad ja -nõukogud kutseühingute tuge. Kehtivate seaduste piirides on kutseühinguil rida võimalusi palgaaktsioonide teostamiseks ja kooskõlastamiseks, mida aga igakord ei kasutata.

Läbirääkimistel juhiti tähelepanu sellele, et kutseühingute tegevusele mõjub halvavalt valitud keskuse puudumine ning et on tungivalt vajaline, et olukorra normaliseerimine teostuks mitte ainult vormiliselt, vaid ka sisuliselt. Võeti vastu resolutsioon:

Nõupidamine leiab, et praegune tööliste olukorra halvenemine elukalliduse ja töömahu vähenemise tulekul kohustab kutseühinguid pingutama kogu oma jõudu palgaolude parandamiseks, kasutades selleks kõiki seaduslikke võimalusi ning abistades töölisvanemaid ja -nõukogusid töötülide korraldamisel, eriti ületööhäruliste aktsioonide organiseerimisel ja kooskõlastamisel, tariifiettepanekute väljatöötamisel, väikekätiste palgaolude korraldamisel ja tööaja lühenemise puhul vastava palgalisa kättevõitlemisel.

Ühtlasi püstitati kutseühingulise liikumise kohta järgmised nõudmised:

Kutseühingute liitude esindajate nõupidamine leiab, et palgaolude parandamiseks tuleb koondada kõik kutseühingulised organisatsioonid. Selleks tuleb eeskätt kutseühingute üleriigiline keskus — Töövõtjate Kutseühingute Keskkliit — viia loomulikule ja vabale alusele, et kõigil vabadel kutseorganisatsioonidel oleks selle keskuse vastu usaldus ja kõik kutseorganisatsioonide liidud võiksid astuda selle liikmeks.

Keskkliidu ajutisel juhatusel tuleb keskkliidu liikmeiks vastu võtta kõik liidud harilikus korras, tingimusteta. Ei ole lubatav, et liikmeks vastuvõtmisel nõutaks vanade ja sageli ebaselgete arвете õiendamist.

Keskkliidu nõukogu liikmete arvuks tuleb määrata 50, et liitudele oleks võimaldatud suurem ja avaram esindus.

Keskkliidu ajutise juhatusel ei tule võtta osa nõukogu koosolekust hääleõigusega, et tagada liitude esindajale — nõukogu liikmeile — võimalus vabalt ja ripumatult kujundada uus keskkliidu juhatus.

Keskkliidu juhatus valitakse liitude vahelise eelkokkuleppe alusel, nii et kõik tähtsamad liidud oleksid keskkliidu juhatuse esindatud. Ka keskkliidu esimehe valimiseks saavutatakse liitude vahel eelkokkulepe.

1935. a. valitud revisjonikomisjonile peab antama võimalus revideerida praeguse määratud keskkliidu juhatuse tegevust.

Nõupidamine peab soovivataks, et Tööliskoda kaitseks täie jõuga kutseühingute õigusi, arendaks nendevahelist koostööd ja korraldaks tarvilisi nõupidamisi, et kutseühin-

gute liidud võiksid pidada takistamatult omavahelist kontakti.

Kaubandus-tööstuskoja palga-statistika

„K.-t.-koja Teatajas“ nr. 9 lk. 243 on avaldatud kirjutus pealkirjaga „Sõda ja palgad“, kus püütakse tuua vastuväiteid palgatõstmise vajadusele. Need vastuväited on väga kerge kaaluga ega vääri tõsisest poleemikast: peamiselt opereeritakse statistiliste arvudega viisil, mis paneb tõsiselt imestama, kuna seesugune statistika niikuinii kedagi veenda ei suuda — ei tööandjaid ega töölisi, sest mõlemad pooled ju teavad, kuidas on olukord tõeliselt. Selle kohta mõned näited. Artiklis hoidutakse piinlikult tööliste tunniteenistuse andmete äratoomisest, kuid näidatakse, kuidas on tõusnud viimasel aastail palga üldsumma. Ometi on teada, et samadel aastatel on tõusnud ka tööliste arv tööstuses ja et palga üldsumma tõus ei tähenda sel juhul tööliste olukorra paranemist. Elukalliduse tõusu puhul jaanuaris väidetakse, et see olevat iga-aastane nähtus; ometi oli viimasel aastail jaanuari indeksi tõus 2—3% ja mitte 8,5%. Nädalateenistuse ostujõu statistika „K.-t. Teataja“ tabelis (lk. 244) näitab isegi, et jaanuaris oli langus koguni 17% võrreldes detsembriga. Seega tabelis toodud arvud kõnelevad teist keelt kui kirjutis ise. Ja kui kirjutises lubatakse elukalliduse langust lähemal ajal, siis peab ajakirjale küll soovitama seda tõsisest hoiakust raske ajal, mida kirjutises leitakse end olevat õigustatud soovitama teistele.

Töötülide lahendamise seaduse muutmine

Tööliste alatiseks nõudmiseks on muuta töötülide lahendamise seadus, mis ei ole seni võimaldanud tööliste olukorra parandamist ning ei võimaldanud ka palgaolude ühtlustamist üle tööhäru. Nimelt puudus seaduse järgi kutseühingutel võimalus alustada töötüli ning esindada töölisi kokkuleppe sõlmimisel. Korduvalt nõuti nende puuduste kõrvaldamist ning seaduse muutmist muudes riikides äraproovitud põhimõtete alusel. Mõni kuu tagasi lubatigi asuda seaduse muutmisele. Nüüd on seaduse muutmise dekreet avaldatud, kuid **tööliste nõudmised jäid ka sedapuhku hoolimata antud lubadustest tähele panemata**. Komisjonile anti õigus üles võtta palgaolude korraldamise küsimust käitistes, kus pole töötüli, ning arutada mitme käitise töötüli korraga. Kuid **kutseühingud ei saa ka edaspidi alustada töötüli ega esindada töötüli töölisi**, seega ei saa teostada ka ületööhäruulist kollektiivlepingut, mis on ainus praktiline vahend palgaolude ühtlustamiseks ja tööliste olukorra tõeliseks parandamiseks. Palgavõitluse vabaduse asemel on komisjoni tähtaegu osaliselt pikendatud kuni kahe kuuni. Keskkliidu juhatusele anti õigus nimetada töötülide lahendamise komisjoni liikmeid Tööliskoja poolt nimetatud liikmete kõrvale, mida ajakirjanduses loeti ilmse arusaamatuse tõttu „kutseühingute osavõtuks töötülide lahendamisest“.

Tööliskoja Teataja

Mai 1940

Nr. 5

IV aastakaik

Tellimishind:	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses.	Kuulutuste hind:
aastas . . Kr. 1.50	Tegevtoimetaja koja peasekretär Lui Metslang.	lehek. . Kr. 40.—
1/2 aastas. „ —.75	Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,	1/2 lehek. „ 25.—
1/4 „ . „ —.40	telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,	1/4 „ . „ 12.—
Üksiknumber 15 s.	välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	1/8 „ . „ 8.— (kaanekülgedel kokkuleppel)

Kaheksandaks konverentsiks

E. Metslang

Erakordsel ajal astuvad kokku töölisvanemad ja kutseorganisatsioonide esindajad pidama 8. üleriiklikku konverentsi. Varemalt korraldas neid kokkutulekuid vabalt valitud Töölisühingute Keskliit. 1936. a. sügisest alates, pärast keskliidu valitud juhatuse kõrvaldamist ja määratud juhatuse ametisse seadmist, on kord aastas neid konverentsi korraldanud töölisvanemate vabalt valitud keskus Tööliskoda, kes viimaseil aastail on olnud teatud ulatuses ka vabade kutseorganisatsioonide keskuseks, eriti nende õiguste kaitsmisel ja samuti ka palgavõitluste puhul.

Konverentsidel töölisesindajad arutavad tööliste ellu puutuvaid tähtsamaid küsimusi ja ka seda, kuidas üldine olukord kajastub ühes või teises käitises ja organisatsioonis töölise igapäevases elus. Tegelikult elu nõuete põhjal püstitatakse nõudmised, mida tuleb teha edaspidi tööliste huvides ja kuidas seda tuleb teha.

Meie konverentside üldiseks iseloomustamiseks meie vana sõber, Rootsi kutseühingute keskliidu esimees August Lindberg, märkis möödunud aastal oma kodumaa ajalehtedes järgmist: „Aga kui pärast ministrite sõnavõtte algasid läbirääkimised, siis selgus, et kuidagi viisi ei jätud oma arvamisi vaka alla. Valitsuse samme arvustati sageli õige ägedalt... Tulemuseks oli pikk resolutsioon, mis täiesti mittelilleliste sõnadega konstateeris kritiseeritud asjaolusid.“

Konverentsidel väljendub tööliste südametunnistus, tahe ja aktiivsus. Konverentsid on Tööliskojale ja teistele vabadele tööliskeskustele võitlusjõu ja seisukohtade elavaks allikaks. Konverentside vaheaegadel jätkatakse seda ühist tööd käitiste ja kutseühingute koosolekuid, nõupidamistel, piirkondlikel konverentsidel ja igal pool, kogu tööliste vaba isetegevuse eluavaldustes. Kahtlemata ka eeloleval konverentsil ütlevad töölisesindajad seda, mida neil tarvis on ütelda tööliste ühistes huvides.

Töölisvanemad, käitistööliste vabalt valitud usaldusmeestena, on olnud pikkade aastate jooksul meie töölisliikumise kandjaks ja tugedeks ning seda eriti viimaseil aastail oma keskuse Tööliskoja kaudu.

1936. a. veebruaris 4. töölisvanemate konverents, mida peeti erilise üksmeele ja aktiivsusega, pani sügava aluse eesti tööliste massilisele organiseerimisele. Sel ajal oli ametis veel keskliidu vabalt valitud juhatuse, kes oli selja taha jätnud tulemusrikka palgavõitluse 1935. a. 1935. a. peeti võrdlemisi nõrkade, kuid võitlustahteliste ametühingute juhtimisel 25 palgavõitlust, millest võttis osa 10.000 töölise. 10 kutsealal sõlmiti kollektiivlepinguid, millest kuulus ca 4000 töölise. See andis hoogu ja julgust töölistele senast sena.

Ja 4. konverentsi otsuses kõneles töölisvanemate hääl: „Töölised on meie riigis kandvaimaks rahvakihiks. Meie, töölisvanemad, oleme huvitatud sellest,

et meil oleks isetegevuse vabadus oma asjade korraldamiseks ja elujärje parandamiseks. Selle vabaduse eest võitlesime 1905. ja 1917. a. revolutsioonides. Selle eest olime väljas järgnevat aastat. Selle eest võitleme ka tänapäeval... Meie ametiühingud on alles noored, kuid nende jõud kasvavad iga päevaga. Täna-sel konverentsil meie, töölisanemad, andsime üksmeelse kohustuse, et kõik paneme ühiselt käed külge ja muudame oma ametiühingud ja nende keskliidu tugevamaks.“

Ja kui keskliit andis pärast konverentsi välja loosungi: ühe kuu jooksul keskliidu üksikliikmete arv 10.000 peale, siis märtsi lõpus keskliidu kokkuvõtted näitasid, et töölisanemad olid oma lubaduse kiiresti täitnud. Edasi järgnevatel kuudel võttis organiseerimine, palgavõitlus ja kutseühingulise töö sisustamine suure ulatuse. Ja osalt on see tänapäevani edasi kestnud, kõigist takistust hoolimata. Selles töös on meie töölisanemad olnud suureks koormakandjaks.

Praegusel erakordsel ajal teeb tööliste suurt muret töövõimaluste ja ostujõu säilitamine. Avalikkuses ei torka silma, kui suurt tööd töölisanemad koos Tööliskojaga siin teevad. Töömahu korraldamise määruse vähete võimaluste piirides võitlevad töölisanemad iga töötava mehe ja naise tööpaiga pärast. Siin on tihti kaalul sadade perekondade leib ja saatus.

Palgaolude korraldamise kitsastes raamides töölisanemad koos töölistega peavad visalt võitlema ja valvel olema, et tööandja kasudest veereks mõni sent lisaks töömehe tühja taskusse.

Kõige selle juures nii paljudel töölisanematel tuleb kogu aeg valmis olla selleks, et tagasi lüüa rünnakud oma õiguslikule seisundile.

Kutseühingud on viimaseil aastail üle elanud palju murepäevi ja neid tuleb üle elada veel edaspidigi. Raskustest hoolimata on leidunud teadlikke töömehi organiseerimistööks ja töölisliikumise vaba vaimu püstitamiseks. Enamik töölisanemaist on ka kutseühinglased ja seepärast võib arvata, et ühisel konverentsil öeldakse kindel sõna kutseühingute lähemate ülesannete kohta.

Käesoleval aastal ei ole meie konverentsil külalisi sõbralikust Skandinaaviast ja Soomest. Suures rahvusvahelises sõjas on seal mõndki rahvast tabanud rasked välised löögid. Nii mõnigi meist vahetevahel mõtleb, kuidas seal nüüd elatakse ja kannatatakse, kes on veel elus ja kes on langenud vabadusvõitluses. Seepärast on meie arusaadav, miks me ei näe sealsete maade töölisjuhte oma konverentsi külalistena.

Iga konverents on annud uut hoogu meie töölisliikumisele. Loodame seda ka sellelt erakordse aja konverentsilt.

Ühistele pingutustele

On saanud juba harjumuseks, et iga aasta maikuu astuvad kokku Eesti tööliiskonna valitud juhid — töölisanemad — oma järjekordseks konverentsiks. Kuid tänavu sünnib see kokkutulek säärasel ajal ja olukorras, mis nagu eriti alla kriipsutab selle tähtsust ja ülesandeid.

Seda nimelt kahel põhjusel. Esiteks surub erakordne aeg tööliiskonna õlgadele ja see koorem muutub alata raskemaks: töövõimalused vähenevad, elukallidus tõuseb, palgad jäävad sellest maha ja siin pole näha lõp-

pu ega piiri; see sunnib töölisjuhte erilise tõsidusega arutama oma muresid ja vahendeid tööliste olukorra kaitseks.

Teiseks on praeguses olukorras tööliiskonnast eriti palju juttu. Kunagi pole kuulnud nii palju häid sõnu tööliste aadressil ega avaldatud sellast valmisolekut arvestada tööliiskonnaga kui rahva täisväärtusliku osaga. Nendest sõnadest võib tekkida mulje, et nüüd on viimaks aru saadud senise suhtumise ebaõiglusest ning et nüüd tarvitseb töölistel vaid oodata, et nen-

de õigustatud nõudmised täidetakse ning vajadused rahuldatakse. Kuid tegelikult ei ole seni sõnadest kuigi kaugele jõutud. Ja vanad kibedad kogemused ütlevad, et sõnu tehakse töölistest ja töölikonnast alati, eriti veel erakordsetel aegadel, ja neid sõnadetegijaid on väga mitmet liiki ja värvi, kuid töölikond saab seltest õige vähe kasu.

Ja seepärast on eriti oluline, et **töölikond ise ütleks oma sõna**, ütleks, mida ta tõeliselt mõtleb ja vajab. See sünnibki üleriiklikul konverentsil. Konverentsi tähtsus on ju selles, et see on tõeliselt **tööliste eneste** konverents, et töölisel arutavad seal oma tõelisi ühiseid muresid ning et mingid kunstlikud segamised ei suuda takistada konverentsi selle ülesande täitmisel. Konverentsil kahvatavad kõik meelitavad või troostivad sõnad; seal nõutakse aru tegude kohta; nõutakse töölikonnale antud vekslite lunastamist.

Töölikonnale lubati, et raske aja tulekul tema olukord ei halvene, kuna selleks koguti majandusliku tõusu ajal **reserve**.

Töölikonnale lubati **elukalliduse** pidurdamist, **töövõimaluste** säilitamist ja odavate **väikekorterite** ehitamist.

Töölikonnale lubati kõige kiiremas korras teostada **vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustus**.

Töölikonnale lubati, et ta saab valida oma **keskliidu** niipea kui valmib vastav seadus, — ja seadus on kehtimas juba kaks aastat; lubati, et Keskliidu valmimine toimub demokraatlikul alusel.

Need lubadused peavad tulema täitmisele **võltsimatult**.

Töölikonna **ostujõud** peab jääma püsima, **palgatõus** peab vastama tõelisele elukallidusele. See jätab tõelisele külmaks, kui teda püütakse lohutada **statistikaga**, mis näitab vaid paar protsenti elukalliduse tõusu kuu jooksul. Töölikoja märgukirjale vastamata jätmisega antigi õigupoolest vastus: süüdistused peavad paika ja statistika ei vasta tegelikule olukorrale. „Kaubandus-tööstuskoja Teataja“ lubab, et **indeks** hakkab varsti nihkuma allapoole — ja indeksist võib

seada tõepoolest ka uskuda. On asjata aga loota, et statistilised nõksud võiksid varjata lubaduste mittetäitmist: tööliste silmade ees on tegelik olukord ja mitte statistika.

On vaja elukalliduse enese ja mitte ainult indeksi tõusu pidurdamist. Sest kui elukalliduse tõttu kestab rahva ostujõu vähenemine, siis väheneb paratamatult saaduste turustamine ja seega ka töövõimalused. Väikekorterite ehitamisega tuleb alata juba tänavusel ehitushooajal.

Eriti tuleb ehitada juure korralikke odavaid üürikortereid, mis oleksid tööliste kättesaadavad.

Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustuse esialgseks korraldamiseks anti vanade töövõtjate kaitse seadus, mis püüab pidurdada vanade töövõtjate vallandamisi, kuid ei anna pea-aegu mitte midagi neile, kes vanaduse ja töövõimetuse tõttu satuvad siiski värava taha. Ka siin on lubatud üht, antud on aga teist, kuid sellega antud lubadus ometi ei kustu ega unune see, et lubadus pidi tulema täitmisele kiire korras.

Keskliidu ümberkujundamise ettevalmistamine sünnib vägagi ebamäärasel õhkkonnas, rida kutseliite jäetakse ukse taha, teistes püütakse välise vahenditega saavutada kunstlik enamus, ühe sõnaga, tööliste vaba omavalitsus nende keskliidus võib osutada vaid vormiliseks, tähe järgi, nii nagu statistika tähe järgi mõõdetakse tööliste ostujõudu. Kuid lubadused saab lugeda täidetuks ainult siis, kui need on täidetud tõeliselt ja mitte ainult väliselt, ainult „fassaadilt“.

Kõigest sellest paistab selgesti silma, et tegelikus elus arvestatakse töölikonda palju vähem kui see võib paista kõnedest ja kirjutustest. Võib küsida, kas leidub tõesti neid, kes peavad töölisi lasteks, kas arvatakse, et töölisi võib uinutada sõnadega? Kas Eesti ühiskonna suurt võlga töölikonnale loodetakse välja maksa nii odava kursiga? Kuidas on see võimalik, et julgetakse käia ringi **töösunduse** kavadega?

Ja kuidas on see võimalik, et töölikonna kaalu võetakse nii kergena?

See on küsimus, mida tuleb esitada mitte ainult teistele, vaid ka enestele. Sest kui see on nii, siis on selles osalt süüdi ka töölised ise. Siit selgub **konverentsi teine ülesanne**, mis ei ole vähem tähtis kui nõudmiste esitamine ja lubaduste täitmise kontroll. See teine ülesanne on kaasaaitamine tööliskonna ühise organiseeritud jõu kujundamiseks. Tööliskonna jõud ja sellega ka töölise nõudmiste kaal ei oleks tõesti suur, kui kogu töölise võitlus piirduks vaid nõudmiste esitamisega ja oma murede kurtmisega. Siis ei oleks tõepoolest imestada, kui sõnadele vastataks samuti sõnadega.

Õnneks on olukord teissugune. **Kutseühinguline organiseerimine**, tööliskonna liitumine omaabiks ja enesekaitseks on kogu aeg arenemas ja ka raskel ajal ei tohiks see vaibuda. Siin pole oluline ainult liikmete arv, vaid

ka liikmete teadlikkus, nende sideme tihedus ühingu. Kui **töötulide lahenemise komisjon** tõstab praeguse elukalliduse ajal palku — nagu mõne käitise puhul see sündis — kõigest 50 senti keskmiselt nädalas, siis näitab see, et tööliskonna tahtsust alahinnatakse, kuid see näitab ühtlasi, et on teha veel palju tööd töölise teadlikkuse ja jõu kujundamiseks. Ja siin on töölisvanemate kui töölise parimate ja teadlikemate esindajate osa väga suur.

Konverentsil peavad selguma töölise ühised seisukohad võitluses erakordse aja raskuste vastu ja töölise õiguste eest — ja iga konverentsist osavõtja kohus on neid seisukohti viia oma kaastöölise hulka, selgitada neile töölise ühiste pingutuste vajadust ja ergutada ning tihendada kutseühingulist organiseerimist.

Töömahu kahanemine tööstuses

Tööliskoda esitas majandus-, sotsiaal- ja teedeministrile märgukirja, milles ta juhtis riigivõimu tähelepanu **töömahu tunduval kahanemisele tööstuses**.

Kõnelemata tööaja lühenemisest käitistes vähenes ametliku statistika kohaselt töölise arv suur- ja kesktööstuses võrreldes möödunud aastaga (1. märtsi andmeil) 1370 mees- ja 1183 naistööliste võrra, kokku 2553 töölise võrra (ehitused ning murrud ja kaevandused arvestamata). Tööstusest vabanenud töölised, kes on kaotanud tööstuses tubli osa oma jõust ja tervisest, ei ole ülekaaluvas enamuses võimelised minema tööle kaevandustesse või ehitustele ja töömahu tõus viimati nimetatud aladel toimub nende alade tööta kaadri arvel või — eriti kaevanduste osas — tööjõu juurevoolu arvel maalt. Samadel põhjustel ei ole mõeldav tööstusest vabanenud töölise suure enamuse rahvamajanduslikult produktiivne kasutamine põllumajandus- või metsatöölisel. Eelöeldu on kehtiv eriti naistööliste kohta, kes moodustavad ligi poole töötute üldarvust. Tuleb arvestada ka seda, et perekonnaga linna-töölisel pole võimalust jätta oma perekond saatuse hooleks ja lahkuda linnast.

Kuna **tööstuse poolt pakutavad tööd**, eriti avalikud tööd, on ülekaaluvalt ehitustööde iseloomuga, peegeldab tööstuse andmestik mõningal määral vaid olukorda vastavatel tööaladel, mitte aga tööstuse üldist ulatust ja iseloomu. Ei tohiks olla kahtlust, et töömahu kitsendamise sõjaeelsega võrreldes püsib edasi käesoleva kevade ja suve jooksul, arvestades eriti merekaubanduse järjest raskenevat seisukorda. Seetõttu ei kao meil ka töötus suvise hooaja saabudes,

vaid kõikide eelduste kohaselt süveneb veelgi. Selles olukorras on riigivõimu ülesandeks kõikide vahendite rakendamine töötute abistamiseks ja töötuse süvendamise vältimiseks.

1) Kõige olulisemaks ülesandeks on töövõimaluste säilitamine ja suurendamine konjunktuurpoliitiliste vahenditega. Mida raskemaks kujuneb olukord väliskaubanduse alal, seda tähtsamaks osutub siseturu ostujõu säilitamine. Siseturu ostujõud aga väheneb elukalliduse ja töömahu languse tõttu, mis võib põhjustada omakorda töömahu veel suuremat kahanemist ja teravat majanduskriisi. Ühtlasi kestab madalate palkade tagajärjel suurte kasude kujunemine real tööstusaladel, ja need kasud, samuti nagu kõrgkonjunktuuri ajal kogutud reservid, jäävad ilma sihikindla rakenduse. Seepärast osutub tungivalt vajalikeks teravama töötuse ja kriisi vältimiseks

- elukalliduse tõusu tõkestamine,
- palkade tõstmine vähimalt elukalliduse tõusu ulatuses,
- tööaja lühendamise puhul tasu maksmine seisupäevade eest,
- rahvamajanduse ressursside investeerimine tootmis-tegevuse elustamiseks eriti rahva elatustaset tõstvatel aladel, nagu väikekorterite ehitamine. Ühtlasi tuleb asuda Tallinna Rahvamaja ehitamisele, mille puudumine annab end töölisorganisatsioonidele valusalt tunda. Samuti peab teostama üldkasulikke riiklikke ehitusi. Nende ülesannete teostamisele tuleb asuda viivitamata.

2) Eelnevast ühtlasi selgub, et algaval suvehooajal ei tohi katkestada avalikke töid, samuti ei tohi kunstlikult pidurdada ehitus- või muud tootmistegevust linnas.

3) Avalike tööde korraldamisel tuleb ehitustööde kõrval senisest suuremat rõhku panna töödele, mis on sobivad naistöö- tuile (õmblustööd, muu käsitöö). Neid töid ei tohi katkestada ka suvise hooaja jooksul.

Kui võrd puudulik on meil töötuse vastu võitlemine eriti naistöötute osas, selgub näit. sellest, et Narva linnale töötuse vastu võitlemiseks möödunud talve jooksul määratud krediitidega suudeti rakendada ligi 600-st tööstusest vabanenud naistöolistest kõigest 16,

kuna raha läks ainult välistööde korraldamiseks.

4) Avalikel töödel töötajatele peavad olema kindlustatud elatusmaksumusega kooskõlastatud normaalpalgad.

5) Tootmise korraldamise komisjon peab selgitama ja kasutama kõiki võimalusi vallandamiste vältimiseks, asendades neid häda korral tööaja lühendamisega. Vältimatud vallandamised tohivad olla lubatavad vaid kokkuleppel töölisnõukogudega ja töölisvanematega, millega tagatakse nende tööliste vallandamine, kel oleks seda kergem kanda vanuse, perekonnaseisu või ainelise olukorra poolest.

Kutseühingulised väljavaated

A. Offenbach

SUUR VAIKUS SEALPOOL MÜÜRI.

Harilikult valitseb vaade, et kutseühinguline liikumine on säärane ühiskondlik liikumine, mis võib püsida ja areneda ainult vastastikusel usalduslikus vaimus. Loomulik, kui inimene vabatahtlikult maksab mingisse kassasse makse, teeb ta seda vaid juhitud usaldusest selle kassa vastu. Kutseühinguisse liikmemaksu maksmisel peab ta teadma, mis sünnib rahadega ja kas selle raha kasutamine sünnib eesmärkide alusel, mille saavutamiseks tööline liitus kutseühinguga. Nii on lugu ka üksikute kutseühingute koondumisel vastava keskuse ümber. Organisatsioonide vahel peab valitsema selgus nii kulude kui ka tulude suhtes.

Paraku viimased kolm aastat on läinud teist rada ja nimelt Töövõtjate Kutseühingute Keskliidu ajutise juhatus ning kutseühingute vahekorra suhtes. Meie teada pole keskliidu ajutine juhatus veel annud aru summade kulutamisest ega ka küsinud selleks nõusolekut liitunud kutseühingult. Teame vaid ajakirjanduse kaudu, et nii- ja niipalju on määratud keskliidule riigi poolt toetust.

Summade kulutamise kohta valitseb vaikus. Nähtavasti kuuluvad aruanded revideerimisele vaid sellele asutusele, kes need summad määras toetuseks. Suur vaikus valitseb ka keskliidu ajutise juhatusel kompetentsi puutuvates muudes küsimustes.

Uute põhikirjade alusel tuleb kutsuda kokku uus keskliidu nõukogu. Nõukogu liikmete arvu kui ka organisatsioonide kohta, kes saavad esindajaid nõukogusse, pole keskliidu juhatusel poolt informatsiooni antud. Ometigi ajakirjanduses on rõhutatud, et viimaste kutseühingute liitude reorganiseerimisega tahetakse nõukogu kutsuda kokku lähemal ajal. Seega on aega õige vähe. Selle aja jooksul oleks juba raske kutsuda kokku vastavaid liitude koosolekuid, kus saaks valida nõukogu liikmeid. Kesklit sel alal ei anna mingit näpunäidet ega juhendit. Selle järgi tuleb oletada, et keskliidu juhatus ühel heal päeval teeb teatavaks, et need ja need organisatioo-

nid annavad nii- ja niipalju esindajaid, ja kuna kokkutulekuid on raske korraldada, siis määraku juhatusel vastavad esindajad.

Millest on tingitud sellane suur vaikus müüri taga? Võib teha mitmesuguseid oletusi. Tõenäone on see, et ei taheta teha teatavaks õigeaegselt keskliidu seisukohti. Kutseühingute arvamisi ei ole küsitud ka paljudes muudes asjades.

PATUSED JA INGLID.

Pattu oleme me kõik teinud. 1936. a. tagandati kogu keskliidu valitud juhatus ja määrati ametisse teised. Nüüd leitakse endiste tegelaste keskelt suuremaid ja vähemaid patuseid. Ühed on jõudnud patukahetsuseni ja pööranud oma tegevuses teise lehekülje. Nii on nad tõstetud ametlikult inglite seisusse ja seega omavad täie usalduse keskliidu tulevase tee määramisel. Säärseid tegelasi keskliidu ümber on koondunud terve rida ja arvatavasti kujunevad need tegelased kindlateks keskliidu tugevaks tulevases nõukogus.

Patuste teise liigi moodustavad sellased kutseühingud, kes oma senise tegevusega pole käsku täitnud. Seepärast on nende kurssi hinnatud väga madalalt ja neid tabas muudatuste laine. Osa neist likvideeriti ja asutati nende asemele sootuks uued organisatsioonid. Osa aga leppis kojarevolutsiooniga, seades uued mehed ametisse. On ka sellaseid patuseid, kes lihtsalt liideti teatava kutsealaga ühte ja neil pole enam võimalust oma tegevust arendada teisiti kui vastava kombinatsiooni piirides. Arusaadav, et nende suhtes on Arguse silmad valjud ja organisatsioonide kujundamine toimub läbi sõela ja suure kaalumise kaudu.

Kolmas liik patuseid moodustub neist, kes asusid vastupanule või, moodsamalt üteldes, jätsid oma sõjamaksud maksmata. Seepärast keskliidu ajutine juhatus asuski nende suhtes seisukohale, et enne kui nad ei maksa oma makse üleminekuaja eest, ei pea nad istuma nõukogu pinkidele. Olgu siin

märgitud sellaseist patuseist esijoonest Eesti Trükitöölise Kutseühingute Liit ja Meremeeste Üleriigiline Kutseühing.

Meile on tuttav vana rooma lause — *DI-VIDE ET IMPERA* (jaga ja valitse). Teistele kutseühingutele seletatakse:

„Need organisatsioonid jätsid oma kohustused täitmata. Nõukogusse nad tahavad siiski tulla!“

Koputatakse n.-ü. kadedustundele ja kui palju sel on tagajärgi, selgub tulevikus. Ometigi teame kutseühingulisest ajaloost, et ega kutseühinguline liikumine ole kunagi ehitatud tugevaks nõksudega, vaid seda on kannud solidaarsuse vaim. Kõik vastastikused kohustused lahendatakse organisatsioonis endas ja ei ole mõeldav, et üks või teine kutseühing jätkab jonnakalt oma seisukoha kaitsemist, mis kaitsta ei anna. Ometigi ülalnimetatud kutseühingute vastuvaidlus maksmata liikmemaksu asjas on põhjendatud, kuna nad ei usaldanud liikmemaksude õigesti kasutamist.

Järelkult keskliidu ajutine juhatus propageerib seisukohti, mis pole kooskõlas normaalse vabaametühingulise liikumisega.

STRATEEGIAST JA JÕUDUDEST.

Iga armee kindral koostab endale ülevaate enne lahingusse astumist jõudude üle ja teeb kindla kava, kuhu paigutada oma väed. See on sõjastrateegia. Aga see kehtib ka praeguse keskliidu taktika kohta.

Number üks:

Eralda oma väest sellased rahatud elemendid, kes võiksid lahingus osutada ebausaldusväärseiks, ja aseta need kas või tagalasse. Eraldades teatavad kutseühingud jäetakse need eemale keskliidu moodustamisest, jättes neile vaid liikmete arvu suurendamise ülesanded.

Number kaks:

Seleta ülejäanud vägedele, et need rahulolematud on väejooksikud, ja tõsta ülejäanute uhkust — nemad on mehed, kes püüsid alati oma positsioonidel ja võitlesid kui ka võitlevad praegugi oma sihtide saavutamiseks.

Number kolm:

Neid väeosi, kes pole täieliselt üht seisukohta jaganud, katsi väeosa juhtide vahetamisega võita enda poole. Preisi õpetus — sõdur ei mõtle, vaid kuuleb käsku — oleks siin klassiliseks aluseks.

Strateegiliste võtete loetelu viiks pikale. Aitab!

Nüüd võidu eesmärgist. Mida mõista selle all?

Kõigepealt: Keskliidu juhatus valitakse nõukogu poolt kolmeks aastaks. Keskliidu juhatusel, eriti aga esimehel, on suured võimuvõidid. Nagu kuuleme, tahabki tulevane keskliidu juhatus (isegi selle seisukohad on teada!) sisse seada kõva korra liitunud organisatsioonide ja keskliidu vahel. Otsused peavad olema keskliidule teada. Seega, missuguseks kujuneb tulevane keskliidu juhatus, sellaseks võib kujuneda teatud määral ka tulevane kutseühinguline liikumine. Senist teame, tulevast ei tea. Aga kui oletada senise jätkumist ka tulevikus, siis ei ole põhjust palju röömustada.

Seega kujuneb keskliidu juhatuse koosseisu määramine nõukogu lahinguülesandeks. Selle lahingujõud on strateegiliselt asetatud vajalistesse positsioonidesse ja toimub vaid vägede ülevaatus. Nüüd tahab keskliidu ajutine juhatus olla selleks strateegiks, kes soovib asetada väed nii, et tema senine poliitika ja tema poolt soovitatav suund oleksid võidukad.

Me nägime eespool, et vägede asetused on sündinud juba varakult ja nüüd õpetatakse juure tagavaraväeosi. Eriti suure kaalu omab aga kaader keskliidu ajutise juhatuse liikmete häälte näol, kelle hääled väiksemakoosseisulise nõukogu juures on olulise tähtsusega.

ÜLESANDED LAHEMATEL AEGADEL.

Teame, missugusel ajajärgul me elame, ja teame ka seda, et meid ootavad suured sotsiaalpoliitilised ülesanded. Kutseühingulise liikumise ülesandeks on võidelda nende ülesannete lahendamiseks. Teame, et sel alal oleme maha jäänud. Võime juba ütelda, et töösturkond pole meile sel alal palju pakkunud, ja peame selles mõttes palju võitlema. Valitud ja usaldust omav keskliidu juhatus saaks selle ülesandega toime.

Autoriteetseks saab keskliidu juhatus vaid siis, kui tema ümber on koondatud usalduslikul alusel kutseühingute liikmeskond tervikuna, mis ei ole praegu mitte väike — tervelt 17.000. Aga ta võib saada veelgi suuremaks vastaval õhutusel ja juhtimisel. Keskliidu juhatusel, mis haaraks endasse kõik paremini organiseeritud ja juhtivad kutsealad, oleks jõudu.

Et kõike ülaltoodut saavutada, tuleb kutseühingute jõude koondada.

Lõpuks — suur vaikus sealpool müüri peab lõppema. Keskliit kutseühingulise keskusena ei ole klooster, vaid temas peavad kajastuma kõik ühendatud kutseühingute soovid vastavalt oma ülesandele.

Tööõiguslikke päevaküsimusi

Tsiviilseadustiku eelnõu puhul

I. Rebane

Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogule vastuvõtmiseks tsiviilseadustiku eelnõu. Riigivolikogu erikomisjon on eelnõu vastu võtnud, kusjuures töölepinguisse puutuv osas ei ole tehtud olulisi muudatusi. Nimetatud tsiviil-

seadustiku eelnõu oli töölepingusse puutuv osas kaalumisel Tööloiskoja juhatuses juba 1936. a., mil vastavalt seisukohad esitati Kõhtuministeriumile. Nende seisukohtade tuum seisis selles, et tsiviilseadustiku eelnõust tule-

vad kustutada teenistuslepingute kohta käivad sätted. Nagu nüüd selgub, on need ettepanekud jäänud arvestamata, ja praegugi tsiviilseadustiku eelnõu sisaldab eeskirju teenistus- ja pereteenistuslepingute kohta. Ka veo- ja töövõttelepingud on leidnud käsitlemist koos teenistuslepingutega. Allpool cigu kokkuvõetult veel kord rõhutatud põhjusi, mis teevad vajalikuks tsiviilseadustiku eelnõust teenistuslepingute kohta käivate eeskirjade kustutamise.

Viimasel ajal on leidnud üldist tunnustamist põhimõte, et tööõiguslikud eeskirjad olulistes osades ei ole enam eraõiguslikud, s. t. töovahekorra sisu olulised osad ei ole enam lepinguosaliste vabal suval määratavad, vaid see sisu määratakse sellekohaste seaduste ja riikliku õiguse eeskirjadega. Järelikult tööõigus kuulub avaliku õiguse hulka ja eraõiguslikud osised tööõiguses taganevad kord-korralt üha enam tööõiguse kui avaliku õiguse ees. Kui see on nii, siis ei sobi juba oma iseloomult ja süsteemilt töölepinguid sättivad eeskirjad tsiviilseadustikku kui kehtiva eraõiguse süsteemi.

Nende õigusteoreetiliste kaalutluste kõrval on praktilisi asjaolusid, mis teevad täiesti tarbetuks, sisutuks ja eksitavaks teenistuslepinguid sättivate eeskirjade sissevõtmise tsiviilseadustikku.

Nimelt teenistuslepingulised vahekorrad on korraldatud vastavate eriseadustega ja selle tulemuseks on, et nende eriseaduste kehtivuse ulatus ja tsiviilseadustiku teenistuslepinguid sättivate eeskirjade kehtivuse ulatus kattuvad. Järelikult osutuvad tsiviilseadustiku teenistuslepinguid sättivad eeskirjad ainetuks ja praktiliselt tarbetuks. Arvestades aga ka asjaolu, et teenistuslepinguid sättivate eriseaduste sisu erineb tsiviilseadustiku vastavaist eeskirjadest, on paratamatud arusaamatused ja vastolud seaduste rakendamisel. Eriti tuleb silmas pidada seda, et tsiviilseadustiku eelnõu on suures ulatuses tõlge kehtivast 1864. a. pärinevast Balti Eraseadusest. Tolleaegses ühiskondlikus olustikus olid sagedamini esinevateks töovahekordadeks lepingud käsitööstuses ja mõisamajanduses. Eeskirjad, mis võisid tunduda vajalistena toleaegses olustikus, on ammugi iganesmas ega ole enam kohaldatavad kaasaegses elus, kus töovahekorrad on hoopis keerulisemad ja mitmekesisemad.

Tegelikult on olukord järgmine:

Üldseadusena kehtib töölepingute alal praegu 1936. a. tööliste töölepingu seadus (RT 1936, 83, 663). Võrreldes selle seadusega tsiviilseadustiku eelnõu ei anna midagi uut juure. Kõik tööliste töölepingu seadusele alluvad töölistes alluksid ka tsiviilseadustikule. Kuna aga selle eeskirjad ülekalduvas osas erinevad tööliste töölepingu seadusest, võiks tsiviilseadustik ainult osaliselt tulla kohaldamisele tööliste töölepingu seadusele alluvate tööliste suhtes. Millises osas ta aga võiks tulla kohaldamisele, ei ole mitte igakord päris selge ja tekitaks kindlasti segadusi ja arusaamatusi.

Tööliste töölepingu seaduse kehtivusest on erandatud: 1) riigiteenijad, 2) omavalitsus-

teenijad, 3) erakäitiste vaimutöötajad, 4) põllutöölised, 5) metsatöölised ja 6) mere-
mehed.

Riigiteenijate suhtes kehtib üldseadusena riigiteenistuse seadus (RT 1924, 149, 97), mis tuleb asendamisele uue seadusega. Kuigi kehtiva riigiteenistuse seaduse jõul osalt n.-n. vabateenijate kohta on kohaldatav praegu Balti Eraseadus (tulevikus tsiviilseadustik), nimelt teenistusvahekorra lõpetamisel, langeb see kohaldatavus edaspidi ära, kui uus riigiteenistuse seadus pääseb kehtima. Uue riigiteenistuse seaduse eelnõus ei ole nimelt enam ette nähtud vabateenijate instituti. Peale riigiteenistuse seaduse osa riigiteenijaid allub veel eriteenistusseadustele.

Omavalitsuste teenijate suhtes kehtivad vastavates osades vallaseadus (RT 1937, 32, 310), linnaseadus (RT 1938, 43, 404) ja maakonnaseadus (RT 1938, 43, 405). Kuigi ka nende suhtes on osaliselt kohaldatav, eriti lepingute lõpetamisel, eraõigus (praegu Balti Eraseadus), oleks õige uue Riigiteenistuse seaduse kehtimahakkamisega selles osas vastavates omavalitsuste kohta käivates seadustes teha saade eraõiguse asemel riigiteenistuse seadusele. Sel puhul tuleb eriti arvesse asjaolu, et omavalitsuste suhtes riigivalve olulise kõvendamisega omavalitsuste teenijate töö iseloom sarnleb riigiteenijate omale ja peaks põhjendatult leidma kogu ulatuses avalikõigusliku lahenduse.

Erakäitiste vaimutöötajate teenistusvahekorrad peavad tulema lõplikule lahendamisele kavatsatud vaimsel alal töötajate töölepingu seadusega, millise seaduse vajadust ka tsiviilseadustik ei kõrvalda. Järelikult vaimsel alal töötajate töölepingu seaduse kehtivusse pääsmisega kaob ka vajadus erakäitiste vaimutöötajate jaoks tsiviilseadustikku teenistuslepinguliste eeskirjade sissevõtmiseks.

Põllutööliste suhtes juba kehtib põllutööliste seadus (RT 1939, 47, 368) ja nende suhtes ei ole mingit vajadust teenistuslepinguliste eeskirjade suhtes tsiviilseadustikus.

Metsatööliste suhtes küll puudub eriteenistuslepingu seadus, kuid selle järele on vajadus ja arvestades meie tööõiguse süsteemi töölepingute alal tuleks see ka anda. Sellega kõrvaldub ka vajadus metsatööliste allutamiseks tsiviilseadustiku sätetele.

Meremeeste suhtes kehtib meremeeste seadus (RT 1928, 28, 145) ja puudub igasugune vajadus meremeeste allutamiseks tsiviilseadustiku eeskirjadele töölepingute osas.

Järelikult võib ütelda, et ei ole mingit praktilist vajadust tsiviilseadustiku teenistuslepinguisse puutuvate eeskirjade järele, kuna kõigi töövõtjate töösuhted on korraldatud või korraldatavad eriseadustega. Teenistuslepinguliste eriseaduste süsteem tuleb meil lõplikult välja arendada, milleks tuleb veel anda metsatööliste töölepingu seadus ja vaimsel alal töötajate töölepingu seadus ning teha väikesed korrektiivid riigi- ja omavalitsuste teenijate teenistusvahekorra sättivas normistikus. Tsiviilseadustiku teenistuslepingute

kohta (teenistus- ja pereteenistuslepingud) käiv osa tuleb kustutada, kui teenistuslepingute eriseaduste süsteemi mitte sobiv, õigus-teoreetiliselt põhjendamatu ja praktiliselt

raskusi ja segadusi tekitav. Veo- ja töövõtte-lepinguid sättivad eeskirjad tuleks eraldada teenistuslepinguist ja kujundada iseseisvaks lepingute liigiks.

Uusi sotsiaalseadusi

I. R.

Tuletõrje liikmete ja tuletõrje seaduse § 29 põhjal abiksnõutud isikute õnnetus- ja haiguskindlustuse korraldamise määrus.

(RT 1940, 2, 5.)

Vabariigi Valitsuse otsusega 11. jaanuarist 1940. a. on võetud korraldamisele väikekorterite üürihinnad Tallinna linnas väikekorterite üürihindade korraldamise ajutise seaduse alusel.

(RT 1940, 7, 38.)

Linna- ja maavolikogude poolt väljatöötavate ja määratavate üürikorterite aluste määrus.

(RT 1940, 8, 46.)

Ühishaigekassade alla kuuluvate käitiste valdajate esindaja haigekassa revisjonikomisjonisse valimise kord.

(RT 1940, 9, 58.)

Kindlustusnõukogu üldkoosoleku seletus tööstusliku töö seaduse § 432 (VSK XI k. 2. j. 1913. a. v. a.) ettenähtud tunnistusi väljaandva asutuse ja tunnistuste maksustamise asjus.

(RT 1940, 9, 59.)

Liht-, ehitus- ja kaupade käsitlemise käitiste tööliste keskmised tasunormid 1940. a. on määratud kindlustusametite poolt järgnevalt:

Kapitalide Eesti rahvamajandusele kindlustamise ja nende väljaveo tõkestamise määrus.

(RT 1940, 11, 80.)

Tööstuslike ja kaubanduslike käitiste töövõtjate vanadustoetuse määrus.

Määruse järgi loetakse töövõimetuks töövõtjad alates 65. eluaastast ja need nooremad töövõtjad, kes on kaotanud üle 60% töövõimetest (§ 1). Vanadustoetust taotlevalt töövõtjalt võib käitise valdaja nõuda: 1) töendi esitamist, et ta ei oma vajalist sissetulekut oma varast ega saa haigekassalt abiraha või mõnelt asutuselt pensioni, mille suurus on vähimalt 15 krooni kuus, ja 2) tunnistuse esitamist töövõimetuse kohta, kui vanadustoetuse taotleja on noorem kui 65 aastat. (§ 2.) P. 1 tähendatud tunnistuse annab välja töövõtja elukoha linna- või vallavalitsus. Oma varast vajalist sissetulekut mitteomavaks loetakse töövõtja, kelle sissetulekut oma varast ei ületa poolt sellest summast, mis saadakse täiskasvanud tööliste kohta töövõtja elukoha piirkonnas kindlaksmääratud lihttöölise keskmise päevapalga korrumisel 295-ga (TTS § 405) (§ 3). Töövõimetuse üle otsustab töö-

	1. jsk. tööinsp. ringkond	2. jsk. tööinsp. ringk.				3. jsk. tööinsp. ringkond	4. jsk. tööinsp. ringkond	5. jsk. tööinsp. ringkond	6. jsk. tööinsp. ringkond	7. jsk. tööinsp. ringkond	8. jsk. tööinsp. ringkond
		Nõmme	Haaps., Harjum., Keila, Kuressaare	Paidiski	Kärda, Lääne-, Saaremaa						
a) Lihttöölise keskmine päevapalk:	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
täisealised meestöölised (üle 17 a.) . . .	3,10	2,95	2,55	2,35	2,60	2,55	2,40	2,46	2,70	2,55	
täisealised naistöölised (üle 17 a.) . . .	2,—	2,10	1,90	1,70	1,95	2,—	2,10	1,92	2,04	1,89	
alaealised meestöölised (15—17 a.) . . .	1,75	2,—	1,70	1,60	1,90	1,70	2,—	1,65	2,04	1,77	
alaealised naistöölised (15—17 a.) . . .	1,45	1,60	1,40	1,30	1,58	1,50	1,60	1,41	1,65	1,40	
lapseealised meestöölised (kuni 15 a.) . .	1,20	1,40	1,20	1,05	1,27	1,15	1,35	1,11	1,26	1,11	
lapseealised naistöölised (kuni 15 a.) . .	1,—	1,05	—,95	—,85	1,05	1,15	1,20	—,93	1,05	1,11	
b) ehitustööde käitiste tööliste keskmine aasta töötasu:											
täisealised meestöölised (üle 17 a.) . . .	1350	1234	945	872	1142	1260	1032,50	945	1180	993	
täisealised naistöölised (üle 17 a.) . . .	750	756	630	588	623	840	649	591	649	581	
alaealised meestöölised (15—17 a.) . . .	750	683	577	525	584	670	545,80	498	649	584	
alaealised naistöölised (15—17 a.) . . .	500	567	473	441	487	545	490	423	516	423	
lapseealised meestöölised (kuni 15 a.) . .	500	452	378	347	390	410	420	339	405	337	
lapseealised naistöölised (kuni 15 a.) . .	340	336	284	263	325	315	350	321	339	331	
c) kaupade käsitamise käitiste tööliste keskmine aasta töötasu:											
täisealised meestöölised (üle 17 a.) . . .	1350	756	630	578	868	1020	820	720	868	764	
täisealised naistöölised (üle 17 a.) . . .	750	504	420	389	607	725	690	582	607	635	
alaealised meestöölised (15—17 a.) . . .	750	457	378	347	552	600	549	486	549	521	
alaealised naistöölised (15—17 a.) . . .	500	378	315	294	487	480	496	411	505	420	
lapseealised meestöölised (kuni 15 a.) . .	500	305	252	231	390	366	389	330	356	331	
lapseealised naistöölised (kuni 15 a.) . .	340	226	189	179	325	355	336	309	310	328	

(RT 1940, 10, 70—77.)

võtja palvel tema elukoha linna- või maavalitsuse poolt kokkukutsutav komisjon juhistel alusel töövõime kaotuse määramiseks tervisriikete puhul (RT 1938, 13, 117) (§ 4). Kolme esimese aasta jooksul mitte tihedamini kui kord aastas ja hiljem mitte tihedamini kui kord kolme aasta kestel, arvates vanadustoetuse määramise päevast, võib tööandja nõuda uut läbivaatust komisjonis (§ 5). Kui komisjon on töövõtja arvanud töövõimeliseks, võib ta taotleda enese uuesti läbivaatamist komisjonis, kuid mitte varem kui pärast aasta möödumist, arvates eelmisest läbivaatamisest. Linna- või maavalitsus võib määrata uue läbivaatuse ka enne aasta möödumist, kui töövõtja tervislik seisund on vahepeal silmanähtavalt tõsiselt halvenenud või tõendatud töövõtja poolt esitatud arstitunnistusega. (§ 6.) Natuuras antav elatis loetakse küllaldaseks, kui see katab toidu-, korteri-, kütte-, valgustus- ja riietuskulud vähimalt samal määral kui neid antakse vanadustoetust saaja elukohale ligemas omavalitsuse vanadekodus täielisel ülalpidamisel olevatele vanadele ja kui elatist antakse kas iga päev või mõnesuguse ajavahemiku eest ette (§ 7). Vanadustoetust saama õigustatule on tööandja töövõtja nõudmisel kohustatud andma viimase nõudmisel vastava vormikohase tunnistuse. (§ 8.) Määrus jõustus avaldamisega 6. veebruaril 1940. (RT 1940, 12, 95.)

Kriminaalseadustiku muutmise ja täiendamise seadus toob vähemaid redaktsioonilisi ja tehnilisi laadi muudatusi, vastavalt muutunud seaduseandlusega töökaitses ja sotsiaal-

kindlustuse valdkonnas KrS-se §§ 349¹, 349², 349⁴, 351, 352, 353, 354, 355, 357¹. (RT 1940, 15, 112.)

Rahvatervishoiu korraldamise seadus.
(RT 1940, 15, 113.)

Avalikel ja hädaabitöödel töötavate töölilistele tasu maksmise määruse muutmise määrus näeb ette hädaabitöödel töötavate tööliliste päevapalgaks 8-tunnise tööpäeva eest:

Harjumaal, ühes arvatud ka seal asuvad linnad — meestööliste Kr. 1.75, naistööliliste Kr. 1.50 ja hobusemeestele Kr. 2.65.

Teistes maakondades ja linnades — meestööliste Kr. 1.60; naistööliliste Kr. 1.40 ja hobusemeestele Kr. 2.50.

Nõrgajõulistele, kes on kaotanud 35—60% tööjõust — meestele Kr. 1.25; naistele Kr. 1.— (RT 1940, 16, 120.)

Vabariigi Valitsuse otsusega 22. veebruarist 1940 on võetud korraldamisele Tartus väikekorterite üürihinnad väikekorterite üürihindade korraldamise ajutise seaduse alusel. (RT 1940, 18, 130.)

Kapitalide Eesti rahvamajandusele kindlustamise ja nende väljaveo toetamise määruse juhend. (RT 1940, 19, 154.)

Määrus tööstusliku kutseoskuse ametitele tööstusõpilaste arvu ülemmäära kindlaksmääramiseks üksikutes käitistes.

Määruse järgi käitis inseneri, keemiku, arhitekti, rohuteadlase, tehniku või meistri juhtimisel võib pidada oma tööalal õpilasi järgnevalt:

1	tööstusõpilane, kui juhataja töötab üks	või ühe abilisega
2	tööstusõpilast, kui käitises töötab veel	2—3 oskustöölise või meistrikutsega isikut
3	” ” ” ” ” ”	4—5 ” ” ” ” ” ”
4	” ” ” ” ” ”	6—10 ” ” ” ” ” ”
5	” ” ” ” ” ”	11—15 ” ” ” ” ” ”
6	” ” ” ” ” ”	16—20 ” ” ” ” ” ”
7	” ” ” ” ” ”	21—25 ” ” ” ” ” ”
8	” ” ” ” ” ”	26—30 ” ” ” ” ” ”
9	” ” ” ” ” ”	31—40 ” ” ” ” ” ”
10	” ” ” ” ” ”	41—50 ” ” ” ” ” ”

Kui käitises töötab üle 50 oskustöölise, siis määrab tööstusliku kutseoskuse nõukogu tööstusõpilaste ülemmäära eraldi iga käitise kohta (§ 2). Kui käitise tegelikult juhatajaks on oskustööliline ja kui ta on töötanud oma tööalal või juhatanud käitist vähimalt 3 aasta kestel, siis määrab tööstusliku kutseoskuse amet tööstusõpilaste arvu kindlaks iga käitise kohta eespooltoodud piirides. Oskustöölisel, kes on töötanud või juhtinud käitist oma tööalal vähem kui 3 aastat, ei lubata pidada tööstusõpilasi (§ 4). Tööstusõpilaste ülemmäärale võib tööstusliku kutseoskuse nõukogu lubada lisaks tööstusõpilasi neile käitistele, kes on varustatud ajakohaste õppevahenditega, kui ruumid ja muud töö- ja õppetingimused seda väärivad ja kui juhataja omab § 1 tähendatud kutse. (§ 5.) Kui vähimalt üks tööstusõpilane on jõudnud õppimises viimasele õppeaastale, siis käitis 1—5 tööstusõpilase üldarvu juures võib juure võtta veel ühe tööstusõpilase ja 6—10 tööstusõpilase üld-

arvu juures veel 2 tööstusõpilast, kui viimasele õppeaastale jõudnud on vähimalt 2. (§ 3.) (RT 1940, 21, 167.)

Tööstusliku kutseoskuse ametite tegevuspiirkondade ja asukohtade määruse muutmise ja täiendamise määrusega asutatakse tööstusliku kutseoskuse amet Võrru. (RT 1940, 21, 168.)

Tööstusliku kutseoskuse seaduse alla arvatud tööalade nimestik ning tööalade õppimiseks ja meistrieksami õiendamiseks vajaline töötamise aeg asendab senist nimekirja, seda ühtlasi täiendades ja muutes. Õppimise aeg ulatub 1—4 aastani ja meistrieksami õiendamiseks vajaline töötamisaeg oskustöölisena 3—5 aastani. (RT 1940, 24, 194.)

Tallinna linna väikekorterite üürihindade ja nende rakendamise määrus leiab käsitlust käesolevas numbris teisel. (RT 1940, 26, 202.)

Kahe- ja kolmeaastase õppeajaga keskaste tööstuslik naiskutsekoolide õppetöö korraldamise määrus.

(RT 1940, 30, 219.)

Ametikooli õppetöö korraldamise määrus. Ametikooli lõpetamist loetakse võrdseks tööstusõpilaste kooli lõpetamisele, kuid

ametikool liitub vahetult algkooli lõpetamisele, enne õppima asumist käitisesse. Pärast täiendavat kutseoskuse õppimist vastavas tööstuslikus käitises kooli lõpetanu võib õiendada oskustöölise kutseeksami, kuid ta on vabastatud kõigist teoreetilist eksameist.

(RT 1940, 30, 220.)

Tööliskoja tegevusaruanne 1939/40. a.

1. Uuriv tegevus.

a) Tööturu ja tööliste olukorra selgitamiseks on korraldatud 4 ankeeti töölisvanematele ja valijasmeestele kolmekuise perioodi kohta.

b) On pidevalt jälgitud konjunktuuri ja tööstuse kandevõime kujunemist ning selgitatud palgaolude parandamise ja tööstuse töömahu säilitamise võimalusi.

2. Ettepanekud tööliste vajaduste kohta.

a) Koja poolt on Vabariigi Valitsusele, peaministrile, ministriumidele ja muudele asutustele esitatud ettepanekuid ja seisukohti järgmiste küsimuste kohta: 1) töötülide lahendamise seaduse muutmise, 2) Tallinna Rahvamaja põhikirja muutmise, 3) sadamatöölise keskmise päevapalga muutmise, 4) eestikeelse rakenduskirjanduse, 5) piimahinna tõus, 6) vangide töö küsimus, 7) Eesti-Saksa kaubanduslik kokkulepe, 8) tööliste vallandamine Ubja kaevanduses, 9) kutseühingute seaduse ellurakendamine, 10) TKS § 1215-a muutmise, 11) toiduainete hinna tõusu pidurdamine, 12) tööstuse töömahu säilitamine, 13) sakslaste varandused, 14) töökohtud, 15) üürihindade normeerimine, 16) Võru töösõukasemete asutamine, 17) trammisõidu hinna alandamine, 18) rasedate naiste vallandamine, 19) töösunduse küsimus, 20) elatusmaksumuse indeksi korrigeerimine j. m. Mitme küsimuse suhtes pöörduiti korduvalt vastavate asutuste poole.

Tagajärgi on saavutatud 4 küsimuses.

Eriti tuleb märkida, et koja algatusel anti tootmise korraldamise määrus, mille kohaselt tööliste vallandamine käitistes on allutatud, kuigi piiratud ulatuses, riigivõimu kontrollile töölisvanemate ja -nõukogude kaastööm.

b) On püütud pidevalt jälgida ning kiirendada eriti järgmiste küsimuste läbitöötamist ja vastavate kavade valmimist riigiasutustes: 1) vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamine, 3) palgalise puhkeaja seaduse parandamine, 3) tööpuuduse vastu võitlemine, 4) töölistorterite ehitamine, 5) üürihindade reguleerimine, 6) kutseühingute seaduse ellurakendamine.

c) Tööinspektiooni ja Sotsiaalministeeriumi tähelepanu on juhitud töökaitseseaduste rikkumistele, eriti tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse alal.

d) Sotsiaalministeeriumile esitati vastused Rahvusvahelise Töömüroo küsimuslehte-

dele rahvusvahelise reglementatsiooni kohta tööinspektiooni alal.

3. Arvamised seaduste ja määruste eelnõude kohta ja koja seaduseandlikud algatused.

a) Koda võttis seisukoha temale esitatud järgmiste seaduste ja määruste eelnõude kohta: 1) vanade tööliste kaitse seadus, 2) meistri ja oskustöölise kutseeksamite korralduse kava, 3) eksamita meistriks ja oskustööliseks registreerimise juhendid, 4) üürihindade korraldamise seadus, 5) lasteabiraha seadus, 6) tööstusliku kutseoskuse seaduse alla arvatud tööalade õppimise aja määrus, 7) tööliste palgalise puhkeaja seadus, 8) töövõtjate vanaduse toetuse määrus, 9) juhendid tööstusõpilaste arvu ülemmäära kohta tööstuslikes käitises, 10) tootmise korraldamise määrus, 11) töötülide lahendamise seaduse muutmise seadus, 12) väikekorterite ehituslaenu korraldamise seadus.

4. Esindused.

a) Koja esindajad tegutsesid järgmistes asutustes: 1) Riiginõukogu — J. Kurvits, 2) töötülide lahendamise komisjon — L. Metslang, A. Renning, A. Petrov, E. Petree (alates 15. nov. 1939) ja R. Koppelman (kuni 15. nov. 1939. a.), asemikud A. Saul ja A. Raidma; 3) tariifinõukogu — A. Offenbach; 4) tootmise korraldamise komisjon — A. Renning, asemik L. Metslang; 5) Eesti Panga nõukogu — R. Käsper; 6) Sihtasutus „Tartu Kutseesinduste kodu“ — O. Koplus ja K. Offril; 7) Konjunktuurinstituut — A. Renning; 8) karskuskõukogu — O. Mander, H. Isküll; 9) vanade töövõtjate kaitse komisjon — A. Saul, asemik A. Kaasik; 10) kutseoskuse nõukogu — J. Saar. Pealeselle oli Eesti tööliste esindajaks rahvusvahelisel töökonverentsil Genfis 1939. a. nimetatud koja ettepanekul A. Offenbach.

5. Haridus- ja selgitustöö.

a) Korraldati loenguid: 1) Tallinna töölisvanemaile ja kutseühinglasile tööõiguse, töölisvanemate õiguse ja ülesannete, kutseühinguliste küsimuste, sotsiaalkindlustuse ja muude küsimuste alal 30. jaan. 1940. a. kuni 19. märtsini 1940. a. 14 loengut à 1—2 tundi ja Kopli Rahvamajas 5 loengut.

2) Provintsis korraldati töölisvanemaile j. t. loenguid ülalnimetatud küsimuste alal — Tartus 7, Narvas 8 ja Sindis 1 loengut.

b) Korraldati loenguid tähtsaimate töölistküsimuste üle Riigi Ringhäälingus.

6. Ühistegevus tööliste keskel.

Koda on arendanud tööliste keskel ühistegelisel selgitustööd endiste aastate eeskul instruktori ja usaldusmeeste kaudu. Selles töös on kaasa löönud paljud töölisvanemad ja osa kutseühinguid.

Töölisvanemaile, Töölistkoja valijasmee-tele ja kutseühingule on koostatud vastavaid üleskutseid ja ringkirju ning on avaldatud erialalisi kirjutusi „Töölistkoja Teatajas“ ning ajalehis.

Instruktor on esinenud kõnelejana käitistes, tööliste organisatsioonides ja tarbijateühingutes toimunud koosolekuid ning lektorina Töölistkoja poolt korraldatud loenguid ja kursusil kokku 26 juhu ümmarguselt 3000 kuulajale. Pealeselle on instruktor esinenud loenguga Riigi Ringhäälingus.

Tarbijateühingute juhtivate tegelaste ettevalmistamiseks on korraldatud vastav erikursus, millest usaldusmehed võtsid elavalt osa.

Suvekuudel oli ühistegevusinstruktori peamiseks ülesandeks kojale uute sidemete loomine ja usaldusmeeste organiseerimine väljaspool Tallinna. Suve lõpul korraldati ühiselt ETK-ga ühistegelise ekskursioon Põhja-Eestisse, millest võttis osa 55 inimest, nendest 24 töölisvanemat. Ekskursioon õnnestus hästi ja see aitas ühistegevusest huvitatud töölistegelaste silmaringi tublisti laiendada. Kuna sõjasündmused on suuresti paelunud töölistkonna üldist tähelepanu, siis viimaseaegne ühistegevusinstruktori tegevus oli rajatud usaldusmeeste tähelepanu hoidmisele ühistegevusel.

7. Ajakiri ja kirjastustegevus.

a) Jatkus kuukirja „Töölistkoja Teataja“ väljaandmine, numbri suurus oli 24—36 lk. Tellijate arv oli 31. 3. 40. a. 2147; neist Tallinnas ja Nõmmel 1110.

b) Koda kirjastas brošüüri „Korteriolud“. Brošüür on koostatud büdžetilise uurimise andmete põhjal ja sisaldab ülevaate tööliste ja ametnike korterioludest Tallinnas.

Pealeselle lasti trükkida kutseühingute normaalpõhikirju.

8. Koosolekud ja kontakt töölistega ning valijatega.

a) Koja korraldusel peeti 7. mail 1939. a. 7. üleriigiline töölisvanemate ja koja valijasmeeeste konverents. Osavõtjaid oli 360. Konverentsil vastuvõetud otsuste propageerimine ja nende teostamiseks sammude astumine kujunes koja üheks tähtsaimaks ülesandeks.

b) Ülelinnalisi töölisvanemate, koja valijasmeeeste ja kutseühingute esindajate koosolekuid on korraldatud Tallinnas 7 ja Tartus 9.

c) Koja esindajad kõnelesid 244 töölistkoosolekul.

d) Koja peasekretäril on alatised kõnetunnid Tartus üks kord kuus.

e) Ajakirja ja ringkirjade kaudu anti koja liikmeile, kutseühingule ja töölisvanemaile ning koja valijasmeeeste pidevalt informatsiooni koja tegevuse kohta.

9. Nõuanne.

a) Jatkati juriidilise nõu andmise korraldamist Tallinnas koja büroos. Nõuannet on kasutatud 830 korral.

b) Tartus ja Pärnus ning Narvas korraldati juriidilise nõu andmist koja usaldusadvokaatide kaudu.

10. Koja kohalikud esindused.

Aruandeaasta kestel peeti Töölistkoja Tartu esinduses 15 juhatuse koosolekut 78 päevakorrapunktiga. Büroo oli avatud 52 korral kolmapäeviti kella 18—20. Kõnetunde kasutati 220 korral.

Juriidilist abi advokaadi kaudu anti 37 korral.

Kirju on sisse tulnud 70 ja välja läinud 130.

Ülelinnalisi töölisvanemate, Töölistkoja valijasmeeeste ja kutseühingute esindajate koosolekuid peeti 9 ja loenguid 7.

On aidatud kaasa käitiste töölisvanemate valimisel ja käitiste tööliste koosolekute korraldamisel. Tööliste ja ettevõtjate vahelkordade lahendamiseks on pöördutud ettevõtjate, tööinspektiooni, Tartu linnavalitsuse ja ministeeriumide poole.

On kogutud andmeid töölistkorterite üürhindade kohta ja esitatud need Tartu linnavalitsusele, nõudega väikekorterite üürhindade ajutise korraldamise seaduse rakendamist Tartus.

On aidatud kaasa „Töölistkoja Teataja“, töölisvanemate ja kutseühinglase käsiraamatu ning töötervishoiu ja tööõnnetuste vältimise määruste levitamiseks.

11. Toimkonnad.

a) Sotsiaalpoliitiline toimikond pidas 14 koosolekut, kus arutusele tuli 61 küsimust.

b) töölisvanemate toimikond pidas 11 koosolekut, kus arutusele tuli 34 küsimust.

c) ühistegevuse toimikond pidas 1 koosoleku, kus arutusele tuli 2 küsimust.

12. Büroo tegevus.

Aasta jooksul tuli sisse 1305 kirja, läks välja 734. Juhatuse koosolekuid oli 29, kus arutati 276 küsimust. Revisjonikomisjoni koosolekuid oli 8, arutati 23 küsimust.

13. Töölisorganisatsioonide töö ja seisukohade ühtlustamine.

Koja kokkukutsel toimus kaks üleriigilise ulatusega kutseühingute esindajate nõupidamist uue kutseühingute seadusega seoses olevate küsimuste ja kodutöö seaduse eel-nõu arutamiseks ning koja ja kutseühingute seisukohtade ühtlustamiseks. Pealeselle on kutseühingutega tihedalt kontakti peetud seisukohavõttudel seaduseelnõude suhtes, kutseühingute õigusliku kaitse, palgavõitluse jne. alal.

14. Muid tegevusalasid.

a) Töölisvanemate instruktori kaastöömehel on Tallinnas uusi tööliiskonna asutusi ellu kutsutud 16 käitises. Ka väljaspool Tallinna on instruktor selgitustööd tegemas käinud ja tööliiskonna asutuste ellukutsumisele kaasa aidanud. Peale muu on instruktor koos usaldusmeestega aidanud levitada „Tööliiskoja Teatajat“, koja väljaan-

deid (käsiraamat jne.) ning värvanud töölisvanemate fondi osalisi.

On jätkatud usaldusmeeste kaadri organiseerimist.

b) Koja juure töölisvanemate omaabi korraldamiseks VI üleriigilise töölisvanemate konverentsi ettepanekul asutatud töölisvanemate fondil on osalisi üle 140. Fondi suurus oli 31. 3. 40. a. Kr. 470.28. Fondist anti abi 2 korral Kr. 74.— suuruses.

Töölisvanemate koosolekud

Tallinnas

18. apr. s. a. toimus Tallinna Rahvamaja saalis Tallinna töölisvanemate, Tööliiskoja valijaste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek. Esimees J. Kurvits esines ülevaatega Tööliiskoja tegevusest, tutvustades kuulajaid ka tööliiskonna esindajate töötulemustega Riigikogus sotsiaalseaduseandluse alal. Nõunik A. Renning refereeris palkadest, töövõimalustest ja elukallidusest. Referent konstateris, et ametlik statistika näitab tööliste reaalpalkade langust kuni 7% -ni. Reaalpalgad langevad koguni käitistes, millede kandevõime kohta ei ole mingit kahtlust, nagu põlevkivitööstus jne. Töötülide lahendamise komisjoni viimaseaegsed otsused ei vasta indeksi tõusule. Töömaht suur- ja kesktööstuses on vähenenud 1700 tööliste võrra ja kaaluv enamus vallandatud töölistest ei saa leida endale mujal rakendust, kuna põllutöödele nad ei kõlba. Referent leidis, et tööliste ostujõudu tuleb säilitada, et raskeneva väliskaubanduse oludes jääks veel püsima vähimalt senine siseturu-maht. Läbirääkimistel avaldati soovi, et koda asuks ise elatusmaksumuse indeksi koostamisele. Mitmed kõnelejad leidsid, et tööliised peavad uuesti kätte võitma palgavõitluse vabaduse. Avaldati rahulolematust töötüli lahendamise komisjoni tegevusega.

Ühel häälel võeti vastu järgmine resolutsioon:

Koosolek leiab, et tööliste olukord on kiiresti halvenemas, kuna töö maht langeb, samal ajal aga tõuseb elukallidus, hindade spekulatiivset tõusu ei suudeta pidurdada ja palgad jäävad elukalliduse tõusust maha; koosolek protesteerib selle vastu, et tööliste palganõudmised jäetaks rahuldamata elukalliduse tõusu ulatuses, hoolimata sellest, et nõutud tõus on käitistele täiesti jõukohane. Töötülide lahendamise komisjon peab tegutsema täiesti erapooletult.

Elatusmaksumuse indeksi koostamisest jäägu eemale Kaubandus-tööstuskoja ringkonnad ja indeksi aluseks olgu tegelikud hinnad.

Riigivõim peab tegema lõpu spekulatsioonile.

Üürimääruse täiendamine tuleks kiiresti korras läbi viia ja riigivõimul tuleb karmide abinõudega lõpp teha majaomanike sabotaažile.

Majanduse kõik ressursid peavad olema rakendatud rahva ostujõu ja tööstuse töömahu alalhoidmiseks ja elustamiseks.

Tööandjate uued katsed takistada tööliiskogude ja töölisvanemate tegevust ja nende valimisi peab tagasi tõrjuma niisama kindlalt kui senigi. Eriti praegusel raskel ajal on tööliiskonna asutustel tõsised ülesanded tööliste õiguste kaitsmisel vallandamiste vältimise ja muudel aladel.

Tartus

Tööliiskoja Tartu esinduses toimus 24. aprillil Tartu töölisvanemate, Tööliiskoja valijaste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek, millel kõneles Tööliiskoja peasekretär L. Metslang teemal: „Uued sotsiaalseadused“. Kõne võeti elavalt vastu ja see kutsus koosolijate poolt esile hulga küsimusi. Eriti eluvõoras leiti olevat perekonnaga töövõtjate lisapalga seaduses, et lühendatud tööajaga töötamisel väheneb ka laste-
abiraha.

Teise päevakorrapunkti all esitati töölisvanemate aruanded töökohtadelt. Aruannetest selgus, et paljudes kohtades ei ole jõutud edasi tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruse rakendamisega ja et see on jäänud ühenduses sõjaolude tekkimisega teisejärguliseks asjaks. Mitmed suuremad Tartu käitised vallandavad tööliisi ja töötavad lühendatud tööajaga. Paljud töölisvanemad ei ole veel võimalust saanud näha Tartu uut tööinspektorit, mispärast sooviti, et teda palutaks Tööliiskoja esindusse mingiks ettekan-deks. Kuna maaveskite tööaeg üldse ei ole normeeritud, sooviti, et selle normeerimiseks astutaks samme, kuna töö- ja palgaolud maaveskites muutuvad takistuseks linna veski-tööliste nende töö- ja palgaolude parandamisel.

Käitiste elu

Tallinnas

O. Kerson & Ko

kunstsarvete hase töölise üldkoosolekul 20. aprillil 1940. a., millest võttis osa 100 töolist, oli arutusel palga- ja tööolude parandamine käitises. Käitise juhatuse esindaja aruandest selgus, et käitisel on tellimisi küllaldaselt. Raskusi tekitab vaid kemikaalide, peamiselt kaseiini, puudus, kuid lähemal ajal on loota olukorra paranemist sel alal ja käitise tööle hakkamist jälle 6-p. töönaladaga. Käitise juhatuse poolt oli esitatud kokkuleppe kava, mille kohaselt maksetaks, kui elatusmaksumuse indeks (1927—31 = 100) 1940. a. tõuseb üle 119,5 (veebruari indeks), tunnitööliste elukalliduse lisatasu vastavalt elukalliduse tõusu %-le üle kindlaksmääratud taseme, alates 1. apr. 1940. a. Pealeselle maksetakse iga lapse pealt sünnitusabiraha 50 kr. ja igale äripäevale langeva riikliku püha eest kr. 2.50 jne.

Koosolek tegi töölinõukogule veel ülesandeks nõuda kõigile töölisele palgatõstmist 20%, kusjuures kõik muud käitise poolt lubatud soodustused jäägu maksma.

Koosolekul kõneles Tööliskoja nõunik A. Rening töölise olukorrast erakordsel ajal. Võeti vastu resolutsioonid, milledes nõuti elukalliduse tõusu ja spekulatsiooni tõkestamist, tööpalkade tõstmist, üürimääruse täiendamist, majaanike sabotaaži lõpetamist ja loobumist töösunduse sisseseadmise kavadest.

Koosolekut juhatas R. Süvalo, protokollis A. Vahesaar.

A/s. Balti Puuvillast.

Käitise töölise hulgas on levinud umbusaldus käitise juhatuse lubaduste vastu, eriti vanemate töölise suhtes, kelledega töölepingu sõlmimisel määramata ajaks on käidud nii palju kõrvalteid ja lõpuks on jäädud selles asjas ikkagi ainult lubaduste juure. Sealjuures ei mõelda sugugi sellele, et aastakümneid töötanud töölised, kes oma parimad eluaastad on jätnud käitisesse, peavad oma elupäevad lõpetama alatises hirmus valdamise pärast.

Eeltoodu väljendub ka kohaliku juhataja tegevuisis, kes oma ajatöö lepingule antud allkirja hiljem maha kriipsutas.

Töölinõukogu on teatanud, et käitise töölise töötasu vastava kokkuleppe tõttu, mida seni on ausalt peetud, ametlikus indeksis näidatud tõusu puhul on arvates 1. IV 40. a. tõusnud 1,5 senti tunnis, mis koos 25. I s. a. tõusuga teeb 4 senti igas normaaltöötunnis.

Töölisele võimaldatakse puhkust 15. juunist kuni 2. juulini 1940. a., mõlemad kuupäevad kaasa arvatud, ja selleks ajaks vabrik suletakse.

Käitises riidehoiuruumide ja ventilatsiooniseadmete ehitus ikka tollhaaval nihkub, kuigi töölised selle küsimuse lahendamist ootavad kiirendatud korras. Seletatakse köi-

gi selleks vajaliste materjalide raskepärast hankimist sõjaolukorra tõttu.

Käitises üldiselt tööd jätkub, kuna suuremalt osalt töötatakse kahe vahetusega, kuid nurinaid tekitavad töölises määratud ajaks sõlmitud töölepingud, mida meie käitises mõned aastad tagasi ei tuntud.

„Eesti Lihaekspordi“

Tallinna eksporditapamaja ja Kopli konservitööstuse töölise ühine koosolek peeti 14. aprillil s. a. 230 töölise osavõtul.

Palgaküsimuses otsustati ühel häälel nõuda palkade tõstmist järgmiselt:

Naistele: kuupalgaga 45—55 kr. 20%, kuupalgaga 55 kr. ja enam 15%; meestele: kuupalgaga 65—75 kr. 25%, kuupalgaga 75—90 kr. 20% ja kuupalgaga 90—100 kr. 15% juure. Tükitööliste nõuti juure 5—8 senti artikilt; palkade alammääraks tükitööliste 2 kr. päevas. Uutele tööjõududele palga alammääraks nõuti: meestele 70 kr. ja naistele 50 kr. kuus.

Töölinõukogu tegevuse aruande kandis ette nõukogu esimees R. Leinat.

Koosolekul kõneles Tööliskoja peasekretär L. Metslang palgaküsimusest ja uutest sotsiaalseadustest.

Koosolek võttis ühel häälel vastu järgmised resolutsioonid: Koosolek leiab, et erakordse aja raskused on eriti rasked tööliskonnale nende madala palgataseme tõttu, mispärast tuleb senisest suurema intensiivsusega arendada sotsiaalseaduseandlust tööliskonna eluliste huvide kaitse ning elatus taseme tõstmise suunas. Eriti on vajaline töövõtjate vanaduse ja invaliidsuse kindlustamine seadus. Samuti tuleb kasutada kõiki abinõusid rahvamajanduse elustamiseks ja tööpalkade tõstmiseks, et ei langeks rahva ostujõud. Ka tuleb kõigi abinõudega tõkestada elukalliduse tõusu.

Töölinõukogu liikmete kandidaatideks seati: R. Leinat, H. Kadak, A. Truu, A. Vaik, J. Rohtmaa, V. Telve, J. Laasi, K. Karpin, A. Voog ja A. Kleinsuu, kelledest töölinõukokku hiljem valiti R. Leinat, A. Vaik, H. Kadak, J. Laasi. Koosolekut juhatas R. Leinat, protokollis A. Leetma.

Keemiatehase „Eesti Destillaat“

töötulis leppisid pooled omavahel kokku, mille järele tõstetakse kõigi töölise palku 3 senti võrra tunnis. Tohukoorijate tükitöö hind tõstetakse 4,5 senti pealt 5 senti peale tohu kilolt. Pealeselle antakse tööandja poolt kõigile töölisele tasuta üks paar tööriideid aastas ja 400 g seepi kuus.

Tükitöö puhul tagatud põhipalga suhtes ei saavutatud kokkulepet.

H. Anton ja Ko

tubakavabriku töölise teiskordsel üldkoosolekul 25. aprillil s. a. otsustati alustada töötüli järgmiste nõudmiste läbiviimiseks: päe-

vatööliliste päevapalgaks, samuti tükitöö puhul tagatud põhipalgaks, nõuda kr. 2.— päevas; tükitöö hinnad tõsta ETK tubakavabrikus maksetavate tükitöö hindade tasemeni.

Võeti vastu otsus, et võimaliku tööpuuduse korral ei tule ühtki töölist vallandada, vaid töölisel on sel juhul nõus töötama lühendatud tööajalaga.

Koosolekul kõneles palgaolude korraldamisest ja uutest sotsiaalseadustest Tööliskoja liige A. Kaasik.

A/s. Kopli Kinnisvarade

tööliste koosolek peeti 29. aprillil s. a. 58 töölise osavõtul.

Palgaküsimuses koosolek otsustas nõuda kõigi käitise tööliste palkade tõstmist 25% ja tükitöö hindade tõstmist vastavalt palga ning elukalliduse tõusule. Palgalisa maksmist nõuti alates 1. jaan. 1940. a. Edaspidise 5% elatusmaksumuse indeksi tõusu puhul peaks käitise juhatus ise tõusule vastavalt palku korrigeerima.

Tööliskoja peasekretär L. Metslang kõneles koosolekul uutest sotsiaalseadustest.

Koosolekut juhatas L. Katkosild, protokollisid Kasari ja Ilves.

Põhja Poolitööstuses

tõsteti kokkuleppel tööliste palku meestel 4 snt. tunnis ja naistel 3 snt. tunnis.

Töötüli a.-s. „Globuses“.

„Globuse“ töölisnõukogu esitas 4. märtsil s. a. käitise juhatusel soovivaalduse kõigi tööliste palgaolude parandamiseks omavahealise kokkuleppe teel, põhjendades seda peamiselt erakordse elukalliduse tõusuga. Palkade tõstmist nõuti 20%, mis teeb välja kõigile töölistele maksetavast palgasummast jagatult tööliste arvule. Seejuures asuti seisukohal, et kui elukallidus tõuseb 5 punkti või enam, võetakse ette uus palkade korraldamine tõusu suunas. Sellele vastas juhatus, et ta ei näe võimalust ega põhjust palkade üldiseks tõstmiseks, pealegi rõhuvat elukallidus tööandjat samuti kui töölist. Ka olevat kesktööstuse tööliste palgad madalamad kui suurtööstuses, seepärast ei saavat tööliste soovile kuidagi vastu tulla. Madalamapalgaliste suhtes siiski lubati teatud korrigeerimine ette võtta. Missuguses ulatuses ja suuruses, sellele nõukogu järelepärimisele ei vastatud. Selle asemel makseti kõigile töölistele ühekordset pühaderaha 10 krooni. Nõukogu poolt jätkati siiski läbirääkimisi kuni 19. märtsini, mil toimus tööliste üldkogu koosolek, kus otsustati nõukogule ülesandeks teha alustada töötüli. Kohe pärast koosolekut nõukogu teatas juhatusel, et on veel võimalik saavutada rahulikku kokkulepet. Juhatus jäi siiski oma otsuse juure. Vastavalt üldkogu otsusele läks asi töötülide lahendamise komisjoni, kus alles teiskordsel lepituskatsel saavutati kokkulepe, mis andis kõigile töölistele määramata ajaks 2 senti tunnis lisatasu juure. Peab tähendama, et teiste jalaõude suurtööstuste tööliste palgad on „Globuse“ omadest tunduvalt kõrgemad. Lõpuks on „Globuse“ töölistel alatiseks mureks

olnud pikad seisakud aastas, iseäranis suvel. Ka tänavu, kuigi tellimisi on rohkesti, tahab „Globus“ töö suveks pikemaks ajaks seisma panna, arvestamata praegusi erakordseid aegu, mis eriti palgateenijate olukorda rõhub.

Linnakäitistes.

Ehitusosakonna käitise tööliste üldkogu koosolek peeti 29. aprillil k. a. vana pritsimaja saalis.

Koosoleku juhatajaks valiti J. Puhkur, protokolljaks J. Madrus.

Töölisnõukogu aruande esitas nõukogu liige J. Puhkur, kes peatus pikemalt palgakõrgenduse küsimuse läbirääkimiste käigu ja tulemuste juures.

Palgakõrgendust saavutati esmakordselt kokkuleppe teel linnavalitsusega, millega tõsteti kõigi tööliste, kaasa arvatud ka avalike tööde tööliste, palku veidi üle 5%. Samuti tõsteti perekonnaabiraha normid teenijaile maksetavate normide tasemele, nii et esimese ja teise lapse pealt maksetakse 1. aprillist à kr. 10.—, kolmanda ja neljanda lapse pealt kr. 12.—.

Peale palgakõrgenduse küsimuse on nõukogul tulnud tegelda paljude tööliste olukorda puutuvate küsimustega.

Pärast elavaid sõnavõtte aruande kohta võeti aruane teatavaks. Järgmise päeva-korraldusena kõneles Tall.-H. Omavalitsuste Töövõtjate Kutseühingu esimees A. Petrov kutseühingute ülesandest.

Peatuses kutseühingute ülesannete juures praeguses olukorras käsitles kõneleja T.-H. O. T. Kutseühingu lähemaid ülesandeid ja kavatsusi.

Läbirääkimistel rõhutati vajadust kõigi töövõtjate astumiseks ühingu liikmeks.

Koosolekul valiti viieliikmeline nõukogu, valimisi korraldavad komisjon, kellele tuleb esitada ka töölisnõukogu kandidaatide nimestikud kirjalikult.

Pärast revisjonikomisjoni valimist ja mõningate algatatud küsimuste selgitamist lõppes üle kolme tunni kestnud sõnavõturikas koosolek.

Trammi käitise töölisnõukogu liikmete järelevalimistel valiti liiklemise ala tööliste erikogu poolt kolmandaks nõukogu liikmeks J. Loop (end.).

Valimised on kinnitatud I jsk. tööinspektori poolt ja seega on trammi käitise tööliste nõukogu koosseis järgmine:

I erikogust (liiklemise alalt) E. Tüll, M. Tänk (ued) ja J. Loop.

II erikogust (remonttöökoja ja liinitöölised) E. Arusaare ja A. Verro (end.).

J. Lorupi

klaasivabriku tööliste üldkoosolek, 230 tööliste osavõtul, peeti 5. mail s. a. Kopli Rahvamajas.

Töölisnõukogu tegevuse aruande esitas L. Leola.

Käitise juhatusel poolt esines aruandega ins. Kivimägi, kes seletas, et soodad jätkub 29. maini. Siseturg tarvitab tänavu vähem kui möödunud aastal. Venemaaga alga-

vad läbirääkimised. Eelmisest ekspordist Venesse praagiti välja 18%. Tööliste palku pole käitisel võimalik tõsta.

Läbirääkimistel käitise juhatus aruande kohta nõuti lõiketoa meistri vallandamist, kes lubab kätkestada ja seletab, et vanad tööliised teevad takistusi vabriku edusammudes.

Palgaküsimuses otsustati nõuda kõigi ajatööliste palkade tõstmist 5 snt. tunnis, tükitöölistel 20%. Nende nõudmistele läbiviimiseks alustatakse töötüli.

Koosolekul kõneles Töölistekojade sekretär O. Mander uutest sotsiaalseadustest.

Koosolekut juhatasid M. Metsis ja A. Pihlak, protokollisid A. Raidma ja A. Prutus.

Tööliste tagaküsimisest „Hansas“.

Meil on veel ettevõtteid, kus ei tunnustata tööliste õigusi käitisevanema valimiseks kui ka palkade korraldamiseks. Üheks sellaseks on osutunud ka trükikoda „Hansa“, missugune ettevõtte on töötanud tihedas sidemes lahkunud sakslastega. Kahju, et ettevõttes kestab edasi olukord, mis pole sobiv soliidsele ettevõttele.

Nimetatud käitises tekkis tööliste hulgas soov palkade kõrgendamiseks, mida tingis elukalliduse tõus. „Hansas“ on palgad juba rida aastaid olnud korraldamata. Tööliised seadsid kokku äärmiselt viisaka ja tagasihoidliku palvekirja „Hansa“ juhatusele, paludes palkade kõrgendamist. Juhatus lubas seda asja kaaluda. Kui tööliised nägid, et sellane kaalumine muutus ületalituseks, siis ei hakanud nad enam tegema ületunnitööd. Olgu öeldud, et „Hansa“ ei saanud kuidagi kaevata tööpuuduse ja seega ka tulude vähesuse üle. Tööliste vastuseis vihasas peremehe tublisti.

Tööliised algatasid mõtte, et paremaks kaitsevahendiks nii tööliste õigustele kui ka palkade juurenõudmisele oleks käitisevanema valimine. Asuti korjama vajalisi allkirju ja taheti korraldada vastav koosolek. Peremehed said sellest teada ja juhtisid oma viha ühe tööliise vastu, keda loeti aktiivseks tegeleuseks vastupanu organiseerimises. Esimene koosolek pidi peetama kutseühingu ruumes, kuid see keeldi tööinspeksioonile Sotsiaalministeeriumi poolt ära. Kuulutati välja teine koosolek juba käitise ruumides. Päev enne seda koosolekut kutsuti aga peremeeste viha alla sattunud tööline kontorisse ja nõuti palgaramatut. Arvata oli, et tööline tahetakse vallandada. Kuna tööliisel palgaramatut kaasas ei olnud, siis ta pidi selle tooma teisel päeval. Samal õhtul aga jäi tööline haigeks ja kirjutati arsti poolt koju. Teisel päeval ei tunnustanud käitise juhatus haiguslehte ja teatas tööliisele, et ta on päevapealt vallandatud ja et tema kuupalk (tööline töötas nimetatud käitises 10 aastat), on maksetud sisse notarile. Mingi tööline sinna ja võtku palk vastu. Nagu sellest nähtub, taheti tööliisest igal juhul lahti saada, et ta ei võiks isegi osa võtta õhtul peetavast tööliisevanema valimise koosolekust. Kuupalka ettemaksmisega oli pe-

remeestel see võimalus. Ometigi tööliise haigestudes eelmisel päeval ei võidud tööliis üldse vallandada, kuna töölepingu seaduse alusel haiguse ajal tööliise vallandamine pole lubatud teatava aja jooksul, ja seepärast tööline omas ka kõik käitise tööliise õigused, kaasa arvatud käitisevanemaks valimise õigus. Õnnetuseks tööliisele oli antud mujalt segavat informatsiooni, samuti oli tööline ka meeleolult löödud ja paha aimamata võttis ta notari juurest summa välja. Sellega tunnistas ta enda lõpparve kättesaanuks ja ei saanud asja enam parandada. Hoolimata 10-aastasest teenistusest tööline vallandati.

Tahaks küll näha nende peremeeste südame-tunnustust, aga samal ajal ka kõrvalabiliste oma, kes aitasid luua käitises sellase olukorra. Igal juhul on siin tegemist äärmise pahatahtlikkusega. Tallinna Trükitööliste Kutseühing on selles asjas avaldanud oma protesti „Hansa“ peremeestele kui ka teatanud asjast Trükitöösturite Ühingule.

Tartus

Ülevaade Tartu käitistest.

Univeri jahu- ja saeveskis töötab 75 töölist, neist 13 naist. Palku on tõstetud aasta jooksul kolmel korral, igal korral 1 sent tunnis. Praegu on lihttööliste keskmiseks tunnitasuks meestel 36,5 senti, oskustöölistel 50. Naistel 21—23 senti.

A/s. Lellepi metallikäitises töötab 130 töölist, neist 17 naist. Palgad: tükitööga meesoskustöölistel 30—70 senti, keskmise 43 senti tunnis, naisoskustöölistel 30—50, naislihttöölistel 20—24 ja meeslihttöölistel 25—29. Tööd ja toormaterjali on külluses. Tööliisi võetakse juure. Jaanuarikuus nõuti palka juure 25%, mis lahendati kokkuleppel, millega valukuuris saadi palkadele juure 15% ja lukusepatöö alal 10%. 15. märtsist alates saavad tööliised 5% elukalliduse tõusu lisaraha. Läbirääkimine töölistega ja tööliisnõukoguga on hea. Maikuu hakatakse ehitama määrustekohast söögi-, riidehoiu- ja duširuumi.

Ulila elektrijaamas töötab 120 meest ja 3 naist. Palgad on lihttöölistel 20—30 ja oskustöölistel 42 senti tunnis, kuupalgalistel 100 krooni kuus pluss lisatasud ja lasteabirahad riigiteenijatega ühel alusel. Ka päevatööliised, kes on töötanud üle poole aasta, saavad lasteabiraha. Hiljuti oli palganõudeks algatatud töötüli, mis lahendati tööinspektori vahetalituse ja millega saadi kuni 30% palgalisa. Kokkulepe on maksev 1. septembrini. Tervishoiulised olud näitavad paranemist. Viletsad on aga tööliste ühiskorterid, kus enamuses on kahekordsed kitsad raudvoodid. Ruumid on inimesi täis tuubitud. Lähemal ajal hakatakse tööliisi juure võtma turbatöödele, kus suviti töötab kuni 400 töölist.

Tartu Linna Elektrijaamas töötab 46 töölist. Palgad septembrist alates tõusnud ei ole. Praegu saavad meesoskustööliised tunnis 35—42, lihttööliised 27,5—32

senti. Montöörid saavad 70—80 ja autojuhid 100—120 krooni kuus.

Tartu Alumiiniumivabrikus töötab 63 töolist, neist 32 naist. Palgad: nais- tel keskmiselt 24, meestel 36,5 senti tund. Palganõudes, mis hiljuti lõppes kokkuleppe- ga, saadi 2 ja 3 senti tunnis juure; tükitöö- de hindu tõsteti 6%. Tükitööga võib teenida 10—15% enam ajatööst. Sõjaolud mõjuvad kaasa tööpuudust tekitavalt — toormaterjali puudus ja takistus ekspordiks, milleks läks suur osa toodangust. Tahetakse vallandada 25 töolist. Ventilatsioon on vilets.

„Astra“ saapavabrikus töötab 50 töolist, neist 20 naist. Tööd on rohkesti. Kõik töölised on tükitöödel. Mehed teenivad kuni 60 ja naised kuni 25 senti tunnis. Töö- tüli korras on saadud palgakõrgendust 1. no- vembril m. a. 15% ja k. a. märtsikuus töö- inspektori vaheltsobitusel 10%. Töötervis- hoiu määruste täitmine on puudulik.

„Ennus ja Poeg“ veskis ja leiva- vabrikus töötab 25 töolist, neist 7 naist. Palgad: meestel 28, naistel 19 senti ja oskus- töölistel 35—55 senti tunnis. 1. jaanuarist tõsteti palku 1—5 senti võrra tunnis. Töö- tervishoiulised tingimused on puudulikud.

A/s. Eesti Metsatööstuses töötab 184 meest ja 48 naist. Tunnis teenivad me- hed 40—60 ja naised 23—25 senti. Palku tõs- teti 1. jaanuarist 15%.

„Ilutrüki“ trükikojas töötab 110 töolist. Alates läinud aasta novembrist töö- tatakse suuremalt jaolt 5 tundi päevas. Pal- gad: naisabitöölistel kr. 10.— — 15.50 nädala- s, oskustöölistel alates 17 ja lõpetades 50 krooniga, mida saab üks mees. Töötülide lahendamise komisjoni otsusega 2. aprillist s. a. pandi palku juure nii, et juurepandud palgasumma jagatult töölise arvule annaks iga töölise kohta vähimalt 50 senti nädalas. Selle ajaloolise otsuse peale esitas töölisnõu- kogu protesti, kuigi see jäeti tagajärjeta ja kinnitati eelmine otsus. Kuigi kokkuleppe juures töötada lühendatud tööajaga on antud suuliselt lubadusi töölisi mitte vallandada, on sellest mööda mindud ja välja kaubeldud luba 30 töölise vallandamiseks. Töölisnõu- kogu oli vallandamiste vastu, mistõttu val- landamisi saadi vaid viivitada umbes kolm nädalat. Üldiselt on tulevikus väljavaated kehvad: tööd on vähe, eriti kivitrükiosakona- s, tööpinget püütakse järjest suurendada ja panna kehtima uusi töölisi kitsendavaid korraldusi. Ei ole midagi imestada — käitise juhatajaks on ju nüüd insener, kes tunneb „moodsaid“ rationaliseerimise võtteid, ja pealegi on pikaagegne teenistus tööinspektsioonis talle hästi kätte õpetanud, mida para- graafid sisaldavad töölise kahjuks.

Omnibuseliini käitises „Rool“ töötab 68 töolist, neist 28 naist. Palgad on meesoskustöölistel 35—50 senti tunnis. Esi- neti palganõudmisega, mille peale saadi 1. aprillil ühekordset toetust meestele 5 ja nais- tele 10 krooni kuu kohta.

Tartu Telefonivabrikus töötab 157 töolist. Tööd on vähe, kuid vallandami- si ega tööaja lühendamist ei ole olnud. Pal- gad on 15—43 senti tunnis, keskmiselt 39

senti. On esitatud nõudmine 4 senti tunnis juure, pakutud aga on 2. Küll on aga lu- batud palgalisa 2 nädala palga ulatuses, mida tegelikult aga sellena ei saa võtta, sest iga aasta on saadud puhtakasu jaotamisest vähi- malt kahe nädala palk.

Tartu linna ehitus- ja ehitus- korrashoiu-töödel töötab 224 töolist, neist 97 naist. Hooajatöödel töötab 76 meest ja 13 naist, talvistel töödel 38 töolist. Naised teenivad tükitööl kuni kr. 2.10 ja mehed kr. 2.40 päevas. Hooajatöödel meeslihttöö- lise tunnitasu on 30—35 ja oskustöölisel 35— 40 senti. Alates 15. aprillist saadakse osali- selt kuni 3 senti tunnis juure. Töölit vallan- datakse 122 töolist.

Kammivabrikus „Estico“ töötas aasta algul 176 töolist, praegu 101. Töötata- ke 34 tundi nädalas ja saadakse selle eest 40 tunni tasu. Toormaterjali on, kuid puu- duvad turustamise võimalused. Palgad: nais- tel 23 ja meestel 34 senti tund. On esitatud palga suurendamise nõudmine umbes 27% ulatuses. Töötervishoiu tingimused rahulda- vad. Läbisaamine töölisnõukogul käitise ju- hatusega on võrdlemisi hea.

Metallitööstuses „Tehnik“ töö- tab 76 töolist. Käitises on esimest korda töölisvanem. Olgu märgitud, et ka möödu- nud aastal katsus Tööliskoja Tartu esindus seda mõtet rakendada, kuid „Tehniku“ töö- lised ei võtnud vedu. Esitatud on palga- nõudmine, millele on ka vastu tulnud nii, et töölised palgaga kuni 30 senti saavad tunnis juure 2—3 ja kõrgemapalgalisel (40) saavad juure 5 senti. Õpilastele maksetakse rohkem kui õppeleping nõuab. Töötervishoiu tingi- mused vanas vabrikus on halvad, kuid varsti kolitakse ümber uutesse ruumidesse, kus need tingimused on palju paremad.

Õlletehases „Silver ja Ko“ töö- tab 35 töolist, neist 13 naist. Palgad: mees- tel 25 ja naistel 17 senti tunnis. Palku lu- bati tõsta 2—3 senti võrra tunnis. Töölise- tele antakse lõunaks suppi.

„Liha ekspordi“ Tartu tapamajas töötab 126 töolist, neist mehi 101. Palgad: meestel 60—80 ja naistel 50—55 krooni kuus, tunnitöödel meestel 28—35 senti. Palku tõs- teti jaanuarikuus 5 krooni võrra kuus, peale- selle maksetakse lasteabiraha 5 krooni lapse pealt kuus. Töölised saavad lõunaks suppi. Töölisi vallandatakse järjest, praegu- gi on selleks luba 15 töölise kohta.

„Estonia“ villa- ja riidevabri- kus töötab 83 töolist, neist 31 naist. Aprill- lis vallandati 4 töolist. Toormaterjale on vähe. Palgad: ajatöödel 20—37 ja tükitöödel 38—52 senti tunnis. Palganõudel tõsteti palku 16. märtsist üldiselt 5—15%. Laste- abiraha maksetakse iga lapse pealt 2 krooni kuus. Töötervishoiu määrused täidetud võrd- lemisi korralikult. Läbisaamine käitise juht- konna ja töölisvanema vahel on halb, eriti viimasel ajal.

„Postimehe“ trükikojas töötab 90 töolist. Palganõudmine oli märtsikuus, millega käidi ka töötülide lahendamise kom- isjonis, kuid lepitati lõpuks siiski omavahel kokku. Selle järele tõusid palgad üldiselt

umbes 7%. Palgad on: voltijail kr. 11,75, allalaskjail kr. 13,50, käsi-trükiladujail kr. 23,—, trükkijail kr. 23,60 ja masinaladujail kr. 28,15 keskmiselt nädalas. Öötöölised töötavad 7 tundi ja saavad harilikule palgale veel juure 2,50 krooni nädalas. Läbi-saamine käitise juhatusena alati hea.

Ratniku masinavabrikus töötab 42 töölise. Hiljuti vallandati 3 töölise. Praegu töötatakse 7 tundi päevas, kuid mai-kuus arvatavasti hakatakse töötama 8 tundi, kui materjale saab. Töötervishoiu tingimuste täitmise alal on märgata paremust.

Riigi Viinatehases töötab 41 töölist, neist 7 meest. Palgad: naistel päevas kr. 1,65—2,30, keskmine 2,08, ja meestel 2,60—2,80, keskmine 2,60. Töötervishoiu määrusi täidetakse eeskujulikult. Varsti hakatakse ehitama supikööki töölise tarvis. Vallandamisi ette näha ei ole.

Estico

Kammivabriku, Tartus, töölise üldkoosolekul 5. mail s. a., millest osa võttis 75 töölise, kiideti heaks töölisnõukogu kokkulepe palgaküsimuses tööandjaga, mis oli järgmine: meestöölised, kes saavad 35 snt. tunnis, neile 5 snt. tunnis juure, ja neile, kes saavad üle 35 snt. tunnis, 4 snt. tunnis juure praegu maksetavatele palkadele. Naistöölisele üldiselt 2 snt. tunnis juure. Juhul, kui elukallidus tõuseb 3. maist 1. augustini üle 5%, on töölisel õigus nõuda elukalliduse lisa. Palgakõrgendus hakkab maksma 20. mail s. a., ühtlasi minnakse samast ajast alates jälle tagasi 48-tunnisele tööpäevale.

7. mail vallandati 10 töölise.

Koosolekul nõukogu esimees H. Helde kõneles antud sotsiaalseadustest.

Käitis annab töölisele palgalist puhkust 8.—20. juulini.

Narvast

A.-s. „Vill'a“ töölise üldkoosolek.

23. aprillil 1940. a. peeti a.-s. „Vill'a“ vabriku töölise üldkoosolek. Üldkoosoleku avas töölisnõukogu esimees K. Vist, juhatajaks valiti ühel häälel A. Tambi ja sekretäriks V. Volkov.

Ülevaate töölisnõukogu möödunud aasta tegevusest, tööolukorrast ja olukorrast kutseühingulise organiseerimise alalt andsid eesti ja vene keeles K. Vist ja V. Volkov. Aruandest selgus viimase töötüli lahendamise käik, mis lõppes vabatahtliku kokkuleppega tööandja ja töölise esindajate vahel, kusjuures töölised said 3,5 senti tunnis juure, et tööga on vabrik kindlustatud ja et töölisnõukogule on lubatud antud töölise mitte vallandada kuni 15. augustini k. a., edaspidine olukord oleneb aga toormaterjali saabumisest, ja et ligi 50% a.-s. „Vill'a“ vabriku töölisest on astunud Narva Tekstiiltöölise Kutseühingu liikmeks.

Töölisnõukogu liikmete kandidaatideks seati üles A. Kalviste, V. Volkov, K. Vist, A. Tambi, E. Rätsep ja L. Unt. Valimiskomisjoni

valiti R. Kommusaar, V. Tankmann, K. Vist, A. Tambi ja V. Volkov.

Üldkoosolekul võeti vastu ühel häälel ettepanek paluda vabriku valitsust võimaldada pikema järelemaksuga käitise töölisele vabriku saadusi ja nii, et mahaarvamised igal palgapäeval moodustaksid 10% palgast.

Ühtlasi otsustati paluda välja anda töölisele, kes töötavad märgades ruumides, saapad ja põlled.

A.-s. „Vill'a“ vabrikus töötab 141 töölise. Üldkoosolekust võttis osa 98 töölise.

Narva Linavabriku

töölise üldkoosolek peeti 21. apr. s. a., millest osa võttis 716 töölise.

Koosoleku päevakorras oli Tööliskoja esindaja A. Offenbachi kõne palgaolude korraldamisest, kuid see päevakorrapunkt keelati prefekti poolt ära.

Palgaküsimuse all selgus, et vabriku juhatus on otsustanud maksa igale töölisele elukalliduse lisatasu 2,5 snt. iga normaalse töötunni eest alates 1. apr. 1940. a. Tunnitasu norme ei tõsteta, vaid nimetatud lisatasu maksetakse elukalliduse lisatasuna. Koosolek sellega ei rahuldunud ja otsustas nõuda palkade tõstmist üldiselt 5 snt. tunnis.

Töölisnõukogule anti volitus talitada palgaküsimuses oma äranägemise järgi.

Viljandist

Viljandi Lutsu sae- ja jahuveski töölised alustasid töötüli.

4. mail toimus Lutsu sae- ja jahuveski töölise üldkogu koosolek käitise ruumes. Koosolekut juhatas töölisvanem J. Saar ja protokolli H. Sirkel. Et jahu- ja saeveski töölisel on käsil kutseühinguline organiseerimine, siis andis koosolekul selle kohta vajalisi selutusi kohalik Tööliskoja usaldusmees Eugen Heinlaid. Koosolek tunnistas vajaliseks kohe asuda kutseühingulisele organiseerimisele.

Teisena tuli arutusele palgaolude parandamise küsimus, mida kandis ette töölisvanem Saar, kes mainis muuseas, et ta on mitmel korral pöördunud tööandja poole, et see kõrgendaks töölise palku, kuid seni on see jäänud tulemusteta. Palgad on käitises ühed odavaimad Viljandis — meestöölisel 20—30 snt. tunnis ja naistöölisel 15—20 snt. tunnis. Leiti, et käitis on oma saaduste hindu tõstnud ja üldine käitise kandevõime võimaldab palkade tõstmist. Palka otsustati nõuda kõigile töölisele tunnis juure 6 senti ja selle edukaks läbiviimiseks alustada töötüli.

Koosolek võttis vastu ka resolutsiooni, et kavatses ta teoorjuse seadus, mida pooldavad mõned kiltkonnad, ei saaks kui ebademokraatlik üritus ellu rakendatud. Samuti võeti vastu resolutsioon, et tööandja ametnikud ei suhtu töölisele viisakalt ja söimavad töölise „oinasteks“ ja „lammasteks“, seepärast nõuti resolutsioonis töölisestega tulevikus viisakat käitumist. Kõik esitatud resolutsioonid võeti ühel häälel vastu.

A.-s. Leihbergi toorlinatööstuses tõsteti osale tööliste palku.

A.-s. Viljandi Leihbergi sae-, jahu- ja toorlinakäitises tõsteti palku toorlina tööstuse osakonnas kõigile töölistele 2—3 senti tunnis, sae- ja jahuveskis osaliselt, sest midu olid töölisel valmis alustama töötüli. Töölisvanema Merise ja tööandja vahel on olnud mitmel korral läbirääkimisi selle üle, et kõigile töölistele tõstetaks vastavalt palku.

A.-s. Viljandi mehaanikatöökodade töölisel ütlesid palgakokkuleppe üles.

1939. a. maikuu alustasid a.-s. Viljandi mehaanikatöökodade töölisel töötüli palgalolude korraldamiseks. Asi oli mitu korda lahendusel töötülide komisjonis, kus lõpuks 4. juulil 1939. a. saavutati kokkuleppe põhjal 2 senti tunnis palka juure. Nüüd, kus vahepeal on elukallidus tõusnud ja tol ajal tõstetud palgad ei vasta ajanõudele, otsustasid töölisel kokkuleppe üles öelda. Töölisvanem Zernant saatis sellekohase teadaande Sotsiaalministeeriumi, kust saabus vastus, et kokkuleppe kaotab kehtivuse 1. juulist s. a.

Aprillikuu algul määrati vabariigi valitsuse poolt töökodadele uus juhatus: Riigivolikogu liikmed E. Konno, M. Martinson ja pangategelane Taagen. End. juhatusel liikmed eesotsas Ungern-Sternbergiga läksid möödunud sügisel Saksamaale. Vahepeal juhtis käitist rentnik Mihkelson, mil palgamaksimine toimus korratult. Uue juhatusel määramisega töölisel loodavad olukorra paranemist ja ka palkade tõstmist vastavalt praeguse aja nõudele.

Olukord Tulitikuvabrikus.

Viljandi Tulitikuvabrikus kestab 4-päevane tööndal edasi. Käitisel pole võimalik välisurgu leida. Seni tarvitas kaupade peajasjaltselt Inglismaa, nüüd on see võimatu sõjaolude tõttu. Praegu on käitise juhatusel käsil kaubaturu hankimine Ida-Euroopa suunas. Kui see õnnestub, siis ei ole karta tööseisakut, mis, muide, paistab eriti suvekuudel olevat möödapääsmatu.

Viljandi Rõivastustööliste Kutseühingu tegevusest.

28. aprillil pidas Viljandi Rõivastustööliste Kutseühing oma erakorralise peakoosoleku. Koosolekut juhatas esimees J. Raudsepp, protokollis N u g i s. Koosolek toimus Viljandi Jahiseltsi ruumes. Koosolekul kõneles Eesti Rõivastustööliste Liidu esimees A. Oja, kes selatas pikemalt liidu põhimõtteid ja selgitas ühinemise vajadust. O. Pärn kõneles Rõivastustööliste Kutseühingu ülesandeist. Samal koosolekul otsustati ka E. R.-tööliste Liitu astumise küsimus jaatavalt. Peamiseks tegevuskavaks on ühingu juhatus seadnud organiseerimise küsimuse ja selle selgitamise rõivastustööliste keskel, sest Viljandi ühing on üks nooremaid ja seni on olnud ta tegevus raskeandatud just selle tõttu, et suurem osa rätsepatöölistel on olnud väljaspool ühingut.

Viljandi tööstusõpilaste kool sai vilistlaskogu.

7. apr. s. a. toimus Viljandi tööstusõpilaste kooli vilistlaskogu avakoosolek. Koosoleku juhatajaks valiti E. Heinlaid ja protokollis J. Kitse. Koosolekul esinesid pikemate seletustega aj. juhatusel nimel E. Heinlaid ja kooli juhataja ins. Kullango. Heinlaid selatas vilistlaskogu asutamise vajadust ja organiseerimise tähtsust. Ta märkis, et kooli lõpetanud tööstusõpilastel peavad tulevikus võrsuma teadlikud ja arusaajad töölisel ja nad peavad truuks jääma töölisliikumise ideele ja etendama töölisakonnas juhtivat osa. Insener Kullango märkis oma sõnavõtus, et kool ja vilistlased peavad töötama tihedas seoses. Vilistlased on koolile vanemad vennad ja nad peavad oma tegevust arendama tööstusõpilaste ja oskustööliste ning meistrite teadmiste laiendamise ja arendamise alal, mida kool ei suuda lühikese aja jooksul igakülgset ja igas olukorras anda. Vilistlaskogu liikmeiks on end. kooli lõpetanud õpilased ja end. ning praegused õpetajad. Vilistlaskogu on seadnud oma ülesandeks kooliõpetajate organiseerimise ja tööstusõpilaste ning oskustööliste suunamise töölisakonna ühisesse perre. V.-kogu juhatus valiti 4-liikmeline, kuhu said: esimeheks E. Heinlaid (ehitus-betoonitööline); abiesimeheks H. Sisask (sadulsepatööline); sekretäriks J. Kitse (metallitööline) ja laekuriks J. Raudsepp (Rõivastustööliste Kutseüh. esimees).

Kaevandustest

A.-ü. Eesti Kiviõli

tööliste üldkoosolekul 31. märtsil s. a. ettekantud aruandest käitise tööolude ja töötõrvishoiu tingimuste kohta selgus, et töötõrvishoiu olud käitises on halvad, eeskätt just õli-vabrikus, kus töötajatega on ette tulnud ka gaasimürgitüsi. Käitise katsetamised ventilatsiooni asjas on väga pikaldased. Ka on kaevurite olukord muutunud halvemaks läbi-puhutatavate puuride tarvituselevõtmisega, mis tekitavad suurt tolm. Töölisakogu on nõudnud kõigi puuduste kõrvaldamist. Tööinspektori poolt ülestõstetud 6-t. tööpäeva sisseseadmise küsimus suures kuumuses toimuvatel töödel on just tingitud äärmiselt halvadest töötõrvishoiu tingimustest. Võeti vastu resolutsioon, milles nõuti, et töötõrvishoiu ja julgeoleku määrused tuleb viia ellu kiire korras kaevandustes ning õli- ja bensiinivabrikuis. Eriti tuleb kõrvaldada need puudused, mis on ilmnunud täoinspektori ja mäeinspektori kontrollimisel kaevandustes ja õlivabrikuis. Ei ole mõeldav, et riigivõim lubaks töölistel tööd teha suures kuumuses. Tööandjatel tuleb nõuda abinõusid inimlike töötingimuste jaluleseadmiseks ka tunnelahjude korrastustöödel.

Töölisakogu peasekretär L. Metslang kõneles töölisakonna, eriti kaevandustööliste, päevaküsimustest. Vastuvõetud resolutsioonides nõuti korterikriisi lahendamist kaevandustes, elukalliduse tõusu pidurdamist, elatusmaksumise indeksi õieti koostamist, hai-

guskindlustuse seaduse laiendamist kõikidele töölistele, töösunduse sisseseadmisest loobumist, vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse kehtimapanekut jne.

Koosolekul seati üles 20 töölisnõukogu liikme kandidaati ja moodustati 9-liikmeline valimisi korraldav komisjon.

Töölisnõukogu valimised toimusid 10. aprillil, kusjuures valimistest võttis osa 1152 töölislit 1515-st ehk 75%. Valituiks osutusid hääle saamise järjekorras: 1) H. Schlossmann, 2) J. Kongi, 3) E. Peeneke, 4) O. Vou, 5) A. Trestip, 6) H. Väljaots, 7) O. Hammerberg ja 8) S. Räämet (kõik endised).

Asemike valimiseks toimusid järelvalimised 24. aprillil.

Tööandja protesteeris energiliselt nii valimiste kui ka järelvalimiste vastu, tuues ette rea otsitud põhjendusi.

Valimised kinnitati 2. mail, kusjuures tööinspektor oma motiivides rõhutas väga õieti, et tööandja poolt etteoodud asjaolud pole paikapidavad, ja kui oleksidki, siis on need niivõrd tühiised, et need ei mõjuta kuidagi valimiste tulemusi ja tööliskonna rõhuva enamuse tahteavaldust.

Valimiste kinnitamise otsus saabus valimiskomisjonile 7. mail, ja 3 päeva jooksul peab selguma, kas tööandja lepib olukorraga või tahab ta veel edasi protestida.

Protestimise peapõhjus näib seisvat selles, et endine nõukogu, kes oma ülesandeks on olnud väga aktiivne, on terves koosseisus tagasi valitud. Lisaks sellele tahetakse viivitada töölisnõukogu tegevusse astumist, kuna sellega on seoses käitise palkade korraldamise küsimus. Endise töölisnõukogu volituste aeg on lõppenud ja seni, kuni uuel nõukogul pole tegutsemise õigust, ei saa algatada töötüli.

Suurt kõmu on tekitatud koha peal Narva üldhaigekassa ümber. On ilmne, et sellegi aktsiooni taga seisab Kiviõli käitise juhatus. Hiljuti korraldati Kiviõli Rahvamajas rahva-koosolek kohapealseile kassaliikmeile, kus olid isegi üles seatud valjuhääldajad. Peaosa sel koosolekul etendasid ametnikud. Vastuvõetud otsustes nõuti Narva üldhaigekassast lahkulöömist ja iseseisva haigekassa asutamist või liitumist Rakvere ühishaigekassaga.

Töölisnõukogu seda aktsiooni ei toeta.

Kohapealne a.-s. Kiviõli Kaevandustöölise Kutseühing arendab intensiivset organiseerimistööd. Liikmeid on juba 200 ümber. Neil päevil võeti uued ruumid, ühiselt Kaevandustöölise Liiduga. Edaspidi korraldatakse liikmeile pidevalt klubiõhtuid ühes loengutega ja ajaviitemängudega.

Viivikonna kaevanduses tõsteti palku.

Alates 1. märtsist s. a. tõsteti Viivikonna kaevanduses kaevurite tasunorme 5 snt. kantmeetrilt ja ühtlasi kaotati suvise ja talvise hinna vahe, mis oli 2 snt. m³ pealt. See tähendab, et uued hinnad kehtivad aasta läbi, kuna varem oli suvel odavam tööhind. Samal ajal tõsteti veel prahivagunite tühjendamise tasu 10 snt. vagunilt ja arvati vedurimeeskondadele preemiatasut alla ka prahivagunid,

kuna seni said viimased preemiat 25 snt. vagunilt ainult põlevkivivaguneilt. Mainitud preemia jagatakse kõigi kaevanduse veduri-juhtide ja nende abide vahel.

Töötasudist keelduti aga tõstmast ajatöölistel, hoolimata töölisnõukogu poolt astutud sellekohastest sammudest.

Raudteel

Pärnu Raudteeliini Töölise Kutseühingu koosolekut.

Pärnu—Ikla—Mõisaküla liinidel töötavate organiseeritud liinitöölise koosolek peeti 14. aprillil s. a. Koosolekut juhatas kutseühingu esimees E. Tamma. Raudtee liinitöölise majanduslikest päevaküsimustest kõneles koosolekul Tööliskoja liige A. Saul, kes selgitas palkade, puhkuste, korterite, riievarustusega jne. seoses olevaid küsimusi. Koosolekul võeti vastu otsus madalalpalgaliste kuuteenijate ja päevatöölise palkade tõstmiseks, kusjuures avaldati nõuet, et päevatöölise palku tõstetaks 50% suuruses. Samuti nõudis koosolek, et haiguspäevade eest tasu maksimisega töölistele ei viivitataks. Rdt. Liinitööl. Kutseüh. Liidu juhataja liige E. Peterson kõneles organiseerimise küsimustest. Koosolijate poolt võeti elavalt sõna ja tunnistati üksmeelselt vajalikeks organiseeruda oma kutseühingusse. Organiseerimistöö edukaks läbiviimiseks valiti igasse piirkonda esindajad-usaldusmehed, kes koha peal uusi liikmeid kutseühingusse värbavad.

3. liini jaosk. töölise üldkogu koosolek Narvas.

1. mail s. a. toimus Narvas Rdt. Tal. Ehitusametis 3. liini jaoskonna töölise üldkogu koosolek. Töölisnõukogu tegevuse aruande ja käitise siseeluga seoses olevaid küsimusi kandis ette töölisn. esimees E. Pärle. Ettekandest selgus, et raudtee vabad maa-alad on 3. liini jaoskonnas veel jaotamata ja osa teemeistrite rentivat raudtee maid kasutamiseks eraisikuile. Üle normaalse tööaja eest töötamisel ei maksetavat ületunnitatu, vaid antavat töölistele aega tagasi. Mõnes piirkonnas saadetakse töölisti pidevalt töötama teistesse tööühingutesse, millega töölise tööloleku aeg kujuneb ebanormaalselt pikaks ja 10—14 km kaugusel asetsevatele töökohale käimine mõjub väsitavalt. Päevatöölise valik kuuteenija eksamil saatmiseks ei sündivat ülemuste poolt erapooletult. Väga palju jätvat soovida raudtee korterite kõrvalhooned, millede kohendamiseks või soetamiseks mõnel juhul lubatakse ehitusmaterjali, kuid tööjõu selleks peab korterikasutaja andma ise. Palkade ja organiseerimise küsimuste üle kõneles koosolekul koja liige A. Saul, kes tutvustas koosolijaid 1. maist s. a. raudteel kehtimahakanud päevatöölise uute kõrgendatud palganormidega ja kutseühingute ümberkorraldamise järele raudteel kujunenud liinitöölise uue kutseühingulise struktuuriga. Vastuvõetud resolutsioonides nõuti ka madalalpalgaliste kuuteenijate palkade tõstmist vastavalt elukalliduse tõusule ja tunnistati tarvi-

liseks asuda energilisemalt tööle Narva Raudteeliini Töölise Kutseühingu tugevdamiseks. Uute töölisnõukogu valimiste läbiviimiseks valiti viieliikmeline valimiskomisjon. Töölise osavõtt koosolekust oli rohkearvuline.

Raudtee Liinitöölise Kutseühingute Liidu tegevusest.

Liidule saabus Siseministeeriumist luba asjade loterii korraldamiseks üldsummas 1250.— kr. väärtuses. Kõik suuremad võidud on välja valitud ja loteriipiletid — 5000 tk. — trükitud ning asutakse pileтите levitamisele kohalike kutseühingute kaudu.

Liidu juhatus pidas Rdt. Talitusega läbirääkimisi kutseühingu liikmete liikmemaksude kuuviisi mahaarvamiseks nende palgast Rdt. Talituse kaastöölise, kus nimetatud küsimusele suhtuti heatahtlikult ja pooldavalt. Vormilisele eriseisukohale asus selles asjas Rdt. Talituse arvestamiskonna juhataja ja Rdt. Tal. direktor teatas, et ta ei saa vormilistel põhjustel selles küsimuses liidu juhatusesse vastu tulla, kuna liidu kui erasutuse kasu mahaarvamise teostamine ja arvestamine nõuab riigilt tööjõu, samuti ka materjali kulu, milleks puudub aga seaduslik alus. Arvestades poolikut aastat tuleb käesoleval aastal jääda senise liikmemaksu korra juure edasi, kuni vahest vahepeal läheb liidu juhatusel korda taotleda Rdt. Talituse poolt nõutavat seaduslikku alust.

Liidu esindaja viibis 28. IV s. a. Tartus teemeistrite k.-ü. peakoosolekul, kuhu oli kutsutud ka töörühmavanemate k.-ü. esindaja. Koosolekul vastuvõetud resolutsioonis avaldati soovi nimetatud kolme ehitusametis teenivate teenijate ja töölise kutseühingu vahel kontakti loomiseks, et mõnel juhul ühtelangevaid teenistuslikke ja muid küsimusi ühiselt edukamalt kaitsa.

Aprillikuu jooksul pidas liidu juhatus pidevalt läbirääkimisi päevatöölise palgade tõstmise asjus Teedeministeeriumi ja Rdt. Talituse asutustega. Uute 1. maist s. a. kehtima hakanud päevatöölise palganormidega tõusid päevatöölise palgad 10 kuni 22 % võrra. Üksikasjaliste andmete saamiseks palgade tõstmise ulatuse kohta pöördus liidu juhatus töölisnõukogude poole, et need nõuaksid vastavad andmed käitiste juhatajate kaudu.

18. IV s. a. esitas liidu juhatus teedeministrile palve ka päevapalga alusel töötavate kantsleite abitööjõudude palgade tõstmiseks.

Raudtee liinitöölise üleriiklik koosolek on lükatud ruumide mittedaamise tõttu edasi 26. maile s. a. Koosolek toimub Tallinnas „Raudteelaste kodu“ ruumes ja koosolekul on lubanud esineda sõnavõetuga ka teedeminister.

Liidu juhatus on pidevalt jälginud päevatöölise palgalise puhkeaja saamise arene-mise küsimust. Kuna seaduse järgi hooajatoölised ei saa palgalist puhkust ja hooajatoölise mõiste määramine jäi seadusega lah-tiseks, sotsiaalministri määrata, siis oli selles osas olukord ebakindel. Nüüd on Sotsiaal-ministeeriumis koostatud määruse eelnõu

hooajatoölise mõiste kindlaksmääramiseks ja selle järgi ei kavatseta raudteetöölise arvata hooajatoölise hulka, millega ka see küsimus raudtee päevatöölise suhtes peaks lahene-ma soodsalt.

Ehitusameti päevatöölise uued palganormid.

Viimase aasta ja eriti viimaste kuude vältel asetleidnud elukalliduse tõusu tõttu on kõigis käitistes töölise palku korduvalt tõstetud ligilähedaselt elukalliduse tõusule. Hoolimata kestvatest nõuetest ei võetud ehitusameti päevatöölise palgades ette min-gisuguseid muudatusi, kuigi nimetatud töö-liste palgad on meil maksetavatest palgades madalaimad. Veebruarikuus asus liidu juha-tus päevatöölise palgade küsimuse lahenda-misele kahest küljest korraga. Rdt. Talituse direktorile esitati tavalises korras palve päevatöölise palgade tõstmiseks ja peeti kor-duvalt läbirääkimisi nii direktoriga kui ka ehitusameti juhatajaga. Samaaegselt sotsiaal-ja teedeministrile esitatud märgukirjades taoteldi liidu juhatusel töötülide lahenda-mise seaduse muutmist sellaselt, et ka ehitusameti päevatöölise palgaolude korral-damiseks saaks kasutada töötülide lahenda-mise komisjoni sundvahenduse korda. Vii-masele ettepanekule suhtuti Sotsiaalminis-teeriumis üldiselt pooldavalt, kuid teede-minister jättis selle küsimuse esialgu lahiti-seks, kuna see ettepanek olevat tulnud oota-mata ja see vajavat veel kaalumist. Töötülide lahendamise seaduse üldiselt muutmine jäi teatavasti Riigikogu viimase istungjärgu päevakorrast ära. Ehitusameti päevatöölise nimetatud seaduse alla arvamise ei saanud väga arusaadavatel põhjustel ei Raudteede Talitus ega Teedeministeerium eriti olla huvitatud, sest seega oleks päevatöölise palgade küsimuse lahendamine nende asutuste käest ära libisenud. Märtsikuu keskel nõudis teede-minister Raudteede Talitusest kiires korras andmeid nais- ja meeslihttöölisele ning ametimeestele seni maksetavate päevapal-gade kohta. 5. aprillil kõneluses päevatöö-liste palgade üle teatas Rdt. Talituse direk-tor liidu esimehele, et päevatöölise palku tõstetakse, kuid need ei tohiks ületada kuu-töölise palku, küll lähendatakse neid aga kuu-töölise põhipalgadele. Nagu selgus, olid palgakõrgenduse ettepanekuist täiesti välja jäetud teemeistrite juures päevapalga alusel töötavad kantsleite abitööjõud, kellede seni-seks palgaks oli Kr. 2.— päevas. Viimaste suhtes tehti ettepanek määrata nende uueks palgaks Kr. 2.60 päevas. Mõni päev hiljem esitati vastav kirjalik ettepanek ka teede-ministrile.

25. aprillil viibis liidu esimees informat-siooni saamise korras ehitusameti juhataja jutul, kus tehti teatavaks päevatöölise pal-gade tõstmine järgmiselt: Tallinna ja Nõmme linnade administratiivsetes piirides on uuteks palganormideks naistel 1.84 kuni 1.92 kr. ja lihttöölistel meestel 2.— kuni 2.24 kr. päevas, mujal naistel 1.76 kuni 1.84 kr. ja meestel 1.92 kuni 2.16 kr. päevas. Kõigi ametimeeste palku tõstetakse 3 kuni 5 snt. võrra tunnis. Neis palganormide piires vastavate ettepane-

kute tegemine iga üksiku töölise palga tõstmiseks pidi tehtama kohalike teemeistrite poolt käitise juhataja kaudu, sealjuures arvestades palga alam- või ülemmäärade määramisel üksiku töölise teenistuse aega, tööskust, tublidust, korralikkust jne. Oleks hea, kui selles suudetaks talitada erapoole-tult! Ehitusameti juhataja teatas veel, et Tallinnas ja Nõmmel oleks võimalik töölise tunnipalka tõsta ühe sendi võrra, sealjuures mujal tunnipalka vastavalt alandades, mis-sugust ettepanekut ei saadud aga liinitöölise üldhuvide seisukohalt pidada vastuvõetavaks. Läbirääkimisel puudutati ka hobusemeeste palkade küsimust. Uued kõrgendatud palga-normid hakkasid kehtima 1. maist s. a., ja kuigi sisuliselt see on vaid vahepeal suurenenud elukalliduse osaline kompenseerimine, on see siiski välise ulatuslikkuse poolest suu-rem kui me kunagi varem oleme võinud seda raudteel tähele panna.

Töölisnõukogudelt saabuvate andmete põh-jal avaneb võimalus lähemat pilku heita, kuivõrd palkade tõstmisel on ületatud palga alammäärasid või saavutatud ülemmäärasid, ja teha suhteliselt võrdlusi selle kohta, kui soodsalt see küsimus ühes või teises liini-jaoskonnas on lahendamist leidnud.

Töölisnõukogude ja kohalike kutseühingute tegevusest.

4. liini jaoskonna töölisnõukogu esimehe O. Voore algatusel koguti Tartu ja selle lähema ümbruse päevatöolistelt allkirjad avaldusele, milles nõuti päevatöölise palkade tõstmist 25% võrra. 12. aprillil s. a. käisid töölisnõukogu esindajad selles asjas käitise juhataja juures, kes kurtis, et tal olevat töö-krediite koguni kärbitud ja seepärast ei saa-vat palkade tõstmise küsimus kõne allagi tulla. Töölisnõukogu energilisel pealekäimisel lubas käitise juhataja lõpuks selle avaldu-sega pöörduda ehitusameti juhataja poole ja seda ka omalt poolt toetada.

*

Päevatöölise palkade tõstmise kavatsusest teadasaamisel pöördus 6. liini jaoskonna töö-lisnõukogu käitise juhataja poole sooviga, et palkade tõstmise ettepanekuis ei piirdu-taks

lubatud palkade alammääradega, vaid et kõr-gendatavaid palku piütaks lähendada luba-tud ülemmääradele, missugune vahe on 3 snt. tunnis. Samuti paluti palkade tõstmisel arves-tada mitte üksi töölise viimast teenistusse astumise aega, vaid võtta arvesse tööpuuduse jne. tõttu vahepeal katkestatud teenistuse korral ka töölise eelnevat teenistusaega. Esialgelt kuuldu, et need soovid on arves-tamist leidnud. Ühtlasi paluti päevatöölise teenistustasude tõstmiseks võimaldada neile senisest rohkemal tükitöid.

*

Pärnu Raudteeliini Töölise Kutseühingu juhatus pöördus protestkirjaga Raudteede Talituse poole päevatöölise haiguspäevade tasude maksimise massiliselt esinevate viivi-tuste suhtes, mis sageli ulatuvat mitmesse kuusse. Kutseühing juhtis Rdt. Talituse tähe-lepanu haiguskindlustuse seaduse § 29 nõu-dele, mille järgi haigusraha tuleb maksa harilikel palgamaksu tähtpäeval. Samas mõttes jätvat olukord soovida lähetustasude ja ületunnitasude maksimise. Kutseühingu juhatus palus ka korraldust, et praeguse hai-guskindlustuse seaduse kehtivuse vältel eel-mistel aastatel kuuteenijate haiguste kest-vusel kalendriaasta jooksul üle kahe kuu kuuteenijate palgast mahaarvamise-ga kinni-peetud summad maksetaks neile tagasi, sest nimetatud seadust tõlgitsetakse nüüd selles osas teenijatele soodsamalt.

Mujalt

Lehtsest.

Lehtse turbatööstuse töölise üldkogu koosolek toimus pühapäeval, 21. apr. s. a. Tööliskoja ühistegevusinstruktor H. Isküll kõneles uutest sotsiaalseadustest ja töökait-sest. Vastuvõetud otsustes nõuti vanaduse ja invaliidsuse kindlustust, lasteabiraha sea-duse kiiret elluviimist, rahvamajanduse elus-tamist ja elukalliduse tõusu pidurdamist.

Töölisvanem J. Pool käsitles palkade küsimust, kusjuures otsustati nõuda palkade tõstmist 5 sendi võrra tunnis ja tükitöödele lisa 10—15%.

Mitmesugust

Kutseühingud

Keskliidu kujundamisest.

1936. a. sügisest peale, kui tagandati amet-ist Töölisühingute Keskliidu valitud ju-hatus ja määrati ametivõimude poolt ajutine juhatus, on kestnud kutseühingute n.-n. „üle-minekuajajärk“. Selle aja jooksul on pan-dud kehtima kutseühingute seadus ja kutse-ühingute normaalpõhikirjad.

Pikemat aega on toimunud kutseühingute üleminek uutele põhikirjadele. Samal ajal mitmes suuremas kutseühingus toimus juhti-vate organite vahetusi.

Nüüd on jõutud niikaugemale, et on kujun-datud ca 20 üleriiklikku kutseliitu ja ühingut. Keskliidu määratud ajutine juhatus kongressi ja nõukogu ülesandeks on registreerinud Töö-võtjate Kutseühingute Keskliidu põhikirja ja valitseb keskliitu edasi.

Väljaspool keskliitu seisab veel umbes 10 suuremat üleriiklikku kutseorganisatsiooni. Nende seas võib leida tükitöölise, metalli-töölise, puutöölise, ehitustöölise ja oma-valitsustöölise liite ning meremeeste kutse-ühingut. Peale nende on veel rida teisi.

Need organisatsioonid on seadnud kesk-liitu astumise eelduseks: uue keskliidu

juhatuse valimine peab toimuma vabalt kutseorganisatsioonide tahte kohaselt.

Põhikirja järgi koosneb keskliidu nõukogu 30—50 organisatsioonide poolt valitud esindajast. Keskliidu ajutine juhatus arvab, et ka temal on õigus hääleõigusega osa võtta nõukogu koosolekust. Nõukogu liikmete (organisatsioonide esindajate) arvu määrab keskliidu ajutine juhatus ja ühtlasi ta jaotab kohtade arvu organisatsioonide vahel. On kuulda, et nõukogu liikmete arvuks võetakse 30 ja sellele tuleb juure 14 keskliidu ajutise juhatuse liiget.

Need asjaolud teevad kutseühingute enamuselt suurt muret. Ja seepärast on arusaadav, et suuremad kutseliidud on arendamas omavahelist koostööd selles küsimuses.

Tapa ehitustöölise kutseühingu peakoosolek.

Tapa ehitustöölise kutseühingu peakoosolekul pühapäeval, 21. apr. s. a., kõneles Tööliskoja esindaja instr. H. Isküll uutest sotsiaalseadustest ja kutseühingu ülesannetest. Vastuvõetud otsustes nõuti palgalise puhkeaja ja lasteabiraha seaduste laiendamist ka ehitustöölisele, elukalliduse tõusu pidurdamist ja palkade tõusu. Peakoosolek kiitis heaks juhatuse poolt koostatud eeloleva aasta tegevuskava ja eelarve, milles muuseas oli ette nähtud ka 250 krooni suuruse loterii korraldamine. Edaspidi olid veel päevakorras juhatuse ja revisjonikomisjoni täiendavad valimised.

Tall.-Harju Omav. Töövõtjate Kutseühingu

juhatusel on valminud töötaolu, vanaduse, invaliiduse ja matuse fondide kodukorrad.

Lähemal ajal peetavale ühingu peakoosolekule esitatakse need kodukorrad kinnitamiseks. Samuti toimuvad sel peakoosolekul ka Omav. Töövõtjate Kutseühingute Liidu nõukogu liikmete valimised, sest vastav liidu põhikirja arvatavasti registreeritakse Sise-ministeeriumis neil päevil.

Kutseühing on üürinud Saku-Kiisal ruumid suve-puhkekoduks ühingu liikmeile. Samuti on ühingu juhatus esitanud linnavalitsusele ettepaneku linna maatagavaradest vastava krundi eraldamiseks kas hoonetega või ilma, puhkekodu asutamiseks linnatöölise-teenijale.

Tuleb loota, et see algatus linnavalitsuse poolt vastutulekut leiab, sest vajadus ühise puhkekodu järele on küllaldaselt suur ja linnal on vastavad maa-alad olemas.

Nahatöölise liidu nõukogu koosolek.

Eesti nahatöölise kutseühingute liidu nõukogu koosolekul, mis peeti Tallinnas, selgus ette kantud aruandeist, et nahatöölisi ähvardab tööpuudus. Raskused on ilmnud tööstuses. Rida ettevõtteid on läinud Tallinnas ja Tartus pankrotti ja on sulgenud oma ukсед. Võlgu ei taheta enam müüa. Tekkinud olukorra tõttu võeti vastu rida nõudeid, mille järgi uute ettevõtete avamiseks jalaõudetööstuses ei peaks ilma kohaliku nahatöölise kutseühingu või liidu juhatus nõusolekuta

luba antama. Tööle ei tohiks palgata väljaspool kutseühinguid olevaid nahatöölisi, kuna kutseühing tagab õppinud tööliste saamise. Tööstureilt, kes ainult hooajaks töölisi palkavad ja pärast nad saatuse hooleks jätvad, tuleks võtta jäävalt tööstuse pidamise õigus. Töösturid, kes enese rikastamise mõttes pankrotte teevad, tuleb töölaagrisse saata ja nende varandus konfiskeerida. Pealeselle otsustati saata pea-, majandus- ja sotsiaalministrile märgukiri, milles kirjeldatakse nahatööstuses tekkinud olukorda ja nõutakse nahatööstuse riikliku kontrolli alla seadmist. See kindlustaks nahatööstuses töösaamise võimalusi ja tekitaks stabiilse olukorra. Pealeselle kuulati ära rida huvitavaid aruandeid kohtadelt.

Nõukogu koosolekul olid esindatud Tallinna, Pärnu, Tartu, Narva ja Viljandi nahatöölise kutseühingud, kuna Rakvere ühing puudus.

Liidu esimeheks valiti Johannes Mark Tallinnast ja juhatuse liikmeiks A. Elend Pärnust, M. Ounpuu Tartust, Th. Toonikus Viljandist, E. Kaljuvee Narvast, H. Verev Tallinna sadulseppade ühingust, J. Juhkamson, T. Lesuke ja R. Jõulu Tallinna nahatöölise ühingust. Revisjonikomisjoni valiti O. Hirsch Tartust, M. Mardiart Pärnust, H. Valter Tallinna sadulseppade ühingust. Lõpuks valiti kutseühingute keskliidu nõukogu liikmed.

Riistetöölise kutseühingute liidu nõukogust.

Eesti riistetöölise kutseühingute liidu nõukogu koosolek peeti Tallinnas, kus peale Tallinna riistetöölise kutseühingu olid esindatud veel Tartu ja Narva ühingud, kuna Viljandi, Pärnu ja Kuressaare puudusid. Liidu nõukogu juhatas esimees A. Oja ja protokollis V. Kurmiste. Moodustati kaks komisjoni ühingute koosolekute ja palgavõitluste kodukordade läbivaatamiseks. Teine komisjon vaatas läbi liikmemaksude ja toetusfondide kodukorrad. Toetusfondi kodukord kiideti heaks, kuna liikmemaksu küsimuse otsustamine jäeti veel kohapealsele ühinguile kaalumiseks. Tulevikus asutatakse toetusfondid liidu juure. Liikmemaksudes on ette näha teatud tõstmine, nii et liikmed maksaksid vastavate klasside järgi umbes 1% kuus oma teenistusest. Palkade järgi on ka liikmemaks liigitatud klassidesse. Toetusfondidest tahetakse maksa abiraha töövõitluse, tööpuuduse, haiguse, matuse, juriidilise abi vajaduse ja erakordsetel juhtumitel. Järgmisel liidu nõukogu koosolekul tuleb liikmemaksu küsimus uuesti otsustamisele. Pealeselle võeti vastu organiseerimis- ja haridustöö kava. Otsustati astuda samme rahvusvahelisse riistetöölise kutsekretariaati astumiseks.

Liidu esimeheks valiti A. Oja Tallinnast, V. Kurmiste Tallinnast, A. Luberg, Tallinnast, Ella Jürisson Tallinnast ja A. Lüllma Tallinnast. Tartust K. Kukkk ja Narvast G. Tammin. Revisjonikomisjoni valiti Tallinnast J. Baring ja H. Porgasaar ja V. Arula Tartust.

\\ Sadamatöölise kutseühingu juhatus tagandati

18. aprillil sisekaitse ülema otsusega tagandati ametist Sadamatöölise Üleriigilise Kutseühingu juhatus täies koosseisus. Tagandatud juhatuse asemele seati ametisse määrata

mise korras esimehena Töövõtjate Kutseühingute Keskliidu ajutise juhatuse liige Eduard Vikov ja teised. Tagandamist põhjendati juhatuse põhikirjavastase tegevusega.

Näib, et hakatakse kõrvalt lahendada asju, mida seni on tehtud kutseühingute enesekorralduse kaudu. Arusaadav, et väljaspoolsete vahelesegamistega aetakse vahekorrad sootuks sassi ja kahjustatakse kutseühingulise liikumise arengut.

Küsimuse juured on sügavamal ja ulatuvad aega, mil sadamatöölise organiseerimise tõkestamiseks Tallinna sadama tööandjad — stevidoorid — aitasid luua uue paralleelühingu seni tegutseva vana sadamatöölise kutseühingu kõrvale. Selle sammuga suudeti lüüa kiil vahele sadamatöölise organiseerimisele. Paratamatult oli teatud pinget uue ja vana ühingu vahel.

Kui 1939. aastal teostus sunduslik sadamatöölise liitumine Sadamatöölise Üleriigilise Kutseühingu alla, mille tõttu pidid oma tegevuse lõpetama senised kolm sadamatöölise kutseühingut — üks Pärnus ja kaks Tallinnas —, siis see teostati võrdlemisi kiiresti ja juba 18. oktoobril registreeriti uus põhikirja. Uus kutseühing avas Pärnus ja Tallinnas osakonnad. Tallinna osakond moodustati endisest Tallinna kahe iseseisva kutseühingu liikmeist. Pärast seda peeti vastavate osakondade peakoosolekud, kus valiti ametisse juhatused ja valiti nõukogu saadikud. Kutseühingu nõukogu koosolek peetigi uue põhikirja alusel novembris 1939. a. ja seal valiti vastavad organid. Olgu nimetatud, et Tallinna osakonna juhatusse läksid sisse vaid endise stevidooride poolt loodud kutseühingu juhtivamad tegelased.

Nõukogus seevastu valiti kutseühingu keskjuhatusse vaid Pärnu ja Tallinna vana sadamatöölise kutseühingute tegelased. Kutseühingu juhatus asus korraldama küsimusi, mis paratamatult võttis uue korralduse juures aega, ja koostas tegevuse alused, mis veebruaris 1940. a. peetud nõukogu koosolekul kinnitati.

Tallinna osakonna juhatus hakkas aga kutseühingu juhatuse korraldustele vastu ja lülitas liikmeskonnast välja kõik vana sadamatöölise kutseühingu liikmed. Kutseühingu juhatus reageeris sellele põhikirja korras. Selle järele Tallinna osakonna esimees esitas kaebuse politseivõimudele, mis tõi kutseühingu tegelaste juure poliitilise politsei. See juurdlus ei annud tulemusi ja kutseühingu juhatusele tehti ettepanek — lastagu kutseühingu juhatusse kaks stevidooridemeelset meest ja astugu teised kaks tagasi neile koha vabastamiseks. Kutseühingu juhatus ei saanud sellase moodusega arusaadavalt leppida ja seda vastuvõetavaks tunnistada, kuna see oleks sündinud poolametlikus korras ega oleks olnud kooskõlas kutseühingulise vabaduse mõistega. Nii jäi olukord endiseks. Arusaadav, et Tallinna osakonna juhatuse liikmed ei jäänud sellega rahule ja astusid teatud samme ametivõimude juures. Ja

need lasksid end veenda kutseühingu allorgani nõudmisest ja nii, 6 kuud hiljem, pärast põhikirjapäraste organite tegevust, tehti ülaltoodud ränk otsus.

Sama kutseühingu kaudu teostus võitlus kollektiiv- ja palgalepingu läbiviimiseks, milleks esitati nõudmised stevidooridele. On arusaadav, kuivõrd stevidooridele oli vajaline heatahtlik suhtumine kutseühingu ridadest.

Kunstiaasta algus Tartus.

Teatavasti on meil käesolev aasta alates 1. märtsist kuulutatud Kristjan Raua nimeliseks kunstiaastaks. Selle ürituse mõte on kunsti vastu huvi äratamine kõige laiemais rahvahulkades. Hoolimata raskest käsumisest, pikaajalisest orjapõlvest, võõraste rõhumisest on Eesti rahvas säilitanud ja arendanud eneses ilumeelt, mida tõendab rikkalik rahvalooming sel alal.

Tundes elavat poolehoidu sellele rahvuslikule suurüritusele kunstiaasta nime all, asus omalt poolt ka Tartu tööliiskond kunstimõtet laialdastesse rahvahulkadesse viima. Selleks astus Tartu ainuke tööliiskultuurühing praktilise sammuga: asus korraldama tasuta kunstinäitust tööliste sel kevadel. „Postimees“ informeeris aegsasti sellest üritusest, tuues kunstinäituse ettevalmistusest pidevalt teateid. Selle tõttu edenesid ettevalmistused õige edukalt. Trükiti maitsekad müürikuulutused, mida ärid panid oma akendele. Väljapanekuiks saadi töid 29 kunstnikult, nende hulgas Eesti kunsti suurmeistrilt Ed. Viiraltilt ja teistelt. Trükiti maitsekad näituse kataloogid, mis olid määratud publikule hinnata väljajagamiseks.

Selle kunsti tutvustamisnäituse kataloogi eessõnas öeldakse:

„Eesti kujutava kunsti vanameister Kristjan Raud pühitseb käesoleval aastal oma seitsmekümnevienendat sünnipäeva. Tema mitmekülgne kunstilooming, huvi äratamine eesti rahvaloomingu vastu ja sisetemaatiline rahvakunsti kogumise õhutamise, tegev osavõtt Tartu Eesti Rahva Muuseumi ja Tallinna Kunstimuuseumi asutamisest ja väljaarendamisest — see on Kristjan Raua suur elutöö. Tema austamiseks ja lähema koostöö arendamiseks eesti kunstnikkonna ja kõikide eesti rahvakihtide vahel on käesolev aasta alates 1. märtsist kuulutatud Kristjan Raua nimeliseks kunstiaastaks. Sama eesmärk on ka Tartu Alkoholismitasatel Kultuurühingul käesoleva kunstinäituse korraldamisel. Et see näitus ei jääks ainult pealiskaudseks, üksikute kunstnikkude töödega tutvumiseks, selleks on näituse kestes ette nähtud referaadid ja väljapanekute selgitused kunstnikkude ja kunstiteadlaste poolt ja vestlusõhtu näituse külastajate ja kunstnikkude vahel.“

Juba aegsasti, enne näituse ametlikku avamist, olid eeltööd tehtud ja publikul oli võimalus seda näha. Väljapanekud jätsid väga meeldiva mulje; asja ülevaatlikumaks

tegemiseks olid tööd varustatud nimetustega ja kunstnike nimedega. Pildid kujutasid (katalogi järjekorras): Vana Kalaturg (õli), Kahekesi (õli), Tütarlapsed (akvatinta), Tüdruk kruusiga (akvatinta), Iirised õhtul (õli), mitmesuguses tehnikas maastikke, natüürmorte, portreid, nagu vanameister Kristjan Raua portree Viiralt'ilt jne. Mässu-, vaenu-, vimma-, lõhkumise, rüüstamise, hävitamise, revolutsiooni- ja muid sellaseid negatiivseid pilte ei olnud ainustki. Kuigi mõne pildi juures oli punakat värvi tarvitatud, siis sedagi õige vähesel määral. Seetõttu vaatajaid haaras näitusest ülev meeleolu, töölistemaja täitis meeldiv kultuuriõhkkond, millest inimesed rõõmustusid. Kuid siis tuli töölistemajja poolteist tundi enne näitust ametlik korraldus näituse lõpetamiseks.

Kuna tööliste hulgas oli elav huvi näituse vastu, mida „Postimees“ müüri- ja vaateakende kuulutused, suusõnaline kunsti-propaganda jne. suurendasid, siis kogunes Töölistemajja näituse ametlikuks avamiseks ja samuti ka teada olevaks näituse ajaks õige palju rahvast, kes tahtsid tasuta kunsti näha.

Töötülid

A.-S. Port-Kunda Ubjä

põlevkivitööstuses otsustati 30. märtsi üldkoosolekul alustada töötüli, kusjuures nõuti ajatöölistele 6 snt. tunnis, oma tööriistadega töötajale ajatöölistele 8 snt. tunnis ja tükitöölistele 20% palka juure.

Töötülide lahendamise komisjonis saavutas tööliskoostöökoosolek palgaküsimuses tööandjatega alljärgneva kokkuleppe:

Arvates 1. aprillist 1940. a. tõstetakse käitise kõigi tööliste palku järgmiselt:

1) kõigi meestööliste palganorme tõstetakse 2 sendi võrra tunnis, kusjuures palganormi alammääraks on 28 senti tunnis;

2) kõigi naistöölise palganorme tõstetakse 2 sendi võrra tunnis, kusjuures palganormi alammääraks on 22 senti tunnis.

Kaevanduse põllutöödel jääb naistöölise tunnipalga alammääraks 20 senti tunnis;

3) tükitööliste tükitöö tasunorme tõstetakse 6% võrra;

4) kõigi kuutööliste palku tõstetakse 10 kr. võrra kuus;

5) kõik töölistele seni antavad ja maksetavad soodustused jäävad püsima, kuni neid ei korraldata ümber vastavate seadustega;

6) käesolev kokkulepe on sõlmitud määramata ajaks.

A.-S. „Globuse“

töötüli kohta vt. käesolevas numbris „Käitiste elu“.

Joaveski puupapivabrikus

nõudsid töölised meestöölistele 7 snt. tunnis juure ja tunnitasu alammääraks senise 20 s. asemel 27 snt. tunnis. Tükitöödel tasunorme tõsta 30%, kusjuures tagatud põhipalgaks peab olema 27 snt. tunnis. Naistöölise tunnitasu alammäär viia seniselt 15 sendilt 22 sendini tunnis ja tükitöö hindu tõsta 45%.

Kuna kokkulepet ei saadud, läks palgaküsimus töötülide lahendamise komisjoni otsustada. Komisjon tegi järgmise otsuse:

Arvates 15. aprillist 1940. a. panna käitises maksma järgmised palgatingimused:

1) naistöölise põhipalgaks on vähimalt 18 senti tunnis;

2) naistöölise põhipalgaks pappmasinail on vähimalt 19 senti tunnis;

3) meestööliste põhipalgaks on vähimalt 25 senti tunnis;

4) tükitöö normid:

a) pappsaalis kartong — vähimalt Kr. 9.50 tonn;

b) kuivatus-sarades töö — vähimalt Kr. 8.50 tonn;

5) tükitöödel peab töölisel olema tagatud põhipalk, mis ei tohi olla madalam kui põhipalk ajatööl;

6) oskustöölistel tõsta palka vähimalt 5 sendi võrra tunnis;

7) kartongi ja massi pallimise ja vabrikus sees paberipuude lõikamise töötasu peab tõusma proportsionaalselt üldise palgatusuga;

8) normaalaraja töötunnid tuleb reguleerida kõikide tööliste vahel ühtlaselt;

9) korteri, valgustuse ja põllumaa kasutamise tingimused töölisel jäävad endiseks.

Käesolev otsus on kehtiv kuni 31. detsembrini 1940. a. Kui elatusmaksumuse indeks aga Riigi Statistika Keskbüroo andmeil käesoleva otsuse kehtivuse ajal tõuseb võrreldes 1940. a. märtsikuu elatusmaksumuse indeksiga vähimalt 5%, on töölisel õigus käesoleva otsuse kehtivuse ajal algatada töötüli, taotlusega muuta otsusega määratud töötasusid selle kehtivuse ajal, kuid mitte enne 15. juulit 1940. a.

TAV

Tartu Alumiiniumivabriku töötülis leppisid pooled kokku alljärgnevas:

1) töölisel, kes saavad kuni 34 senti tunnis, tõstetakse palka 3 senti tunnis.

2) Töölisel, kes saavad 35 ja rohkem senti, tõstetakse palka 2 senti tunnis.

3) Tükitöö põhihindadele lisatakse endise 6% asemel 12% juure.

Kokkulepe on sõlmitud määramata aja peale.

Üldiselt tõusid tööliste palgad 11% võrra.

Tegevtoimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.

Ilmunud 18. mail 1940. a.

Riigiraamatuksogu

POLE EESTIS SEDA TARET
KUS EI OLEKS LEMMIK

MARET
RAHVAPABEROSS

VEDRU- JA MASINAEHITUSTEHASED
H. FEIERBACH & K^o.

TALLINN, JAAMA 10, TEL. 304-04

Käsitsuskindlate lõhkeainete, süütevahendite, jahipüssirohu ja jahitarvete

K E S K L A D U

K.-Üh. M. J. SEPP & K^o

TALLINN, MÜÜRIVAHE 7, TEL. 462-22

M Ü Ü B:

mitmesuguseid käsitsuskindlaid lõhkeaineid, kapsleid, elektrisüitikuid, süütenööri, jahipüssirohtu „Põhjakotkas“ ja „Sokol“, jahitarbeid jne.

Põllutöökoja orderite järgi saadetakse lõhkeainet välja igal teisipäeval ja reedel.

Ehituskontor

ins. V. LÕVI & K^o.

Tallinn,

Müürivahe 7—11, tel. 462-22

*Tööliskoja väljaandel ilmus
käsiraamat*

Uued sotsiaalseadused

ühes määruste ja seletustega. Käsiraamat sisaldab palgalise puhkeaja, vanade tööliste kaitse ja lasteabiraha seadused. Seletused on koostanud õiguskantsleri nõunik **Ilmar Rebane**. Käsiraamat on saadaval Tööliskoja büroos.

Hind 30 senti.

VÄSITAVA PÄEVATÖÖ JÄRELE

PAKUB

„Päevaleht“

JÄLLE UUT JA HUVITAVAT

„LASTE RÕÕM“ ON LASTELE KASVATUSLIKUKS ALUSEKS

KIRJANDUST,
kooliraamatuid,
koolitarbeid,
kirjutusmaterjale,
joonistus- ja
maalimistarbeid,
paberikaupu,
kantseleitarbeid
jne. jne.

soovitavd suures valikus

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED

TALLINN, SUUR-KARJA 23

PIKK 2

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk 2. 1940.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR